

HYVÄÄ ELÄMÄÄ IKÄÄNTYNEENÄ

**-SUUNNITELMA
VUOTEEN 2025**

Kaupunginvaltuusto xx.1.2021 § X

Rovaniemen kaupunki | Sivistys- ja hyvinvointipalvelujen toimiala | Ikäihmisten palvelualue

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ	3
JOHDANTO	4
1. Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tila	6
1.1 Ikääntyneiden määrän kehitys	6
1.2 Tulotaso	6
1.3 Terveys ja toimintakyky	7
1.3.1 Elämänlaatu	8
1.3.2 Muistisairauksien esiintyvyys	8
2. Ikäystävällinen asuin- ja elinympäristö	10
2.1 Asumispalvelut ja niihin varautuminen	10
3. Yhteistyön järjestäminen	11
4. Ikäihmisten palvelujen nykytila ja palvelurakenne	12
4.1 Ikääntyneille ja iäkkäille suunnatut palvelut	12
4.2 Palvelurakenne ja palvelutarpeen kasvuun varautuminen	19
5. Tavoitteet ja toimenpiteet ikäihmisten hyvinvointipalvelujen kehittämiseksi	21
5.1 Yhteisöllisyyden, osallistumisen ja vaikuttamisen edistäminen	21
5.2 Hyvinvointia ja toimintakykyä ennakoivasti edistäen	22
5.3 Ikäystävälliset asumisympäristöt ja asumisen ratkaisut	23
5.4 Palvelujen kehittäminen	24
5.5 Henkilöstö ja osaaminen	26
6. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta	28
6.1 Suunnitelman laatiminen	29
Lähteet ja linkit	29
Liitteet	30
Liite 1: Kooste ikäystävällisen kunnan arviointikyselystä vanhusneuvostolle	30
Liite 2: Kooste tuloksista valtioneuvoston VN TEAS päättäjäkyselystä ja työpajasta	31
Liite 3: Yhteenveto Rovaniemi-avun poikkeusolojen soitoista yli 70-vuotiaille	32
Liite 4: Kooste järjestötoimijoiden ja seurakunnan osallisuusfoorumista	33
Liite 5: Mielipidekysely kaupunkilaisille ikäystävällisestä Rovaniemestä	34
Liite 6: Kylien Rovaniemi -hankkeen Ikäihmiset kylissä-etätyöpajat	35

TIIVISTELMÄ

INHIMILLISYYS	TURVALLISUUS	OMANNÄKÖINEN ELÄMÄ
Rovaniemellä ikääntyvä kokee olonsa turvalliseksi ja arvostetuksi ja voi elää omannäköistä elämää.		

MIKÄ ON SUUNNITELMA IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN TUKEMISEKSI?	Kunnan on <u>vanhuspalvelulain</u> (980/2012) 5 §:n mukaan laadittava suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Suunnitelman hyväksyy kunnanvaltuusto ja se on tarkistettava valtuustokausittain.
---	--

MIKSI SUUNNITELMA TEHDÄÄN?	Suunnitelman tarkoituksena on turvata ikääntyneen väestön hyvinvointi. Suunnitelma otetaan huomioon valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa ja <u>kuntalaissa</u> tarkoitettua talousarviota ja -suunnitelmaa.
-----------------------------------	--

MIHIN SUUNNITELMA IKÄÄNTYNEEN VÄESTÖN TUKEMISEKSI LIITTYY?	Suunnitelma liittyy <u>Rovaniemen kaupungin strategiaan 2025</u> ja siinä palvelujen järjestämiseen ja palveluverkon yleisiin periaatteisiin sekä keskeisimpiin kaupungin elinvoimaisuutta vahvistaviin strategiaan valintoihin. Lisäksi <u>Rovaniemen kaupungin hyvinvointikertomukseen</u> ja Hyvinvointi ja- terveys (HYTE) suunnitteluun.
---	---

<p>Suunnitelman valmistelussa on ollut mukana</p> <ul style="list-style-type: none"> • vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto • kaupungin toimialat • yhdistykset, järjestöt ja seurakunta • ohjausryhmä 	<p>Suunnitelmaa ikääntyneen väestön tukemiseksi käsitellään</p> <ul style="list-style-type: none"> • lakisääteisessä hyvinvointityöryhmässä • kaupungin johtoryhmässä • lautakunnissa • kaupunginhallituksessa • kaupunginvaltuustossa
---	---

JOHDANTO

Kunnalla on velvoite tehdä (Vanhuspalvelulaki 980/2012, 5§) suunnitelma toimenpiteistään ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Kunnan on otettava suunnitelma huomioon valmisteltaessa ikääntyneen väestön asemaan ja iäkkäiden henkilöiden tarvitsemiin palveluihin vaikuttavaa kunnan päätöksentekoa, kuntalain (410/2015) 110§:ssä tarkoitettua talousarviota ja -suunnitelmaa sekä terveydenhuoltolain (1326/2010) 12§:n 1 momentissa tarkoitettua hyvinvointikertomusta ja sen raportointia valtuustolle. Vastaavasti 10§ edellyttää, että kunnan käytettävissä on oltava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemista sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaali- ja terveyspalvelujen laadukasta järjestämistä varten riittävästi monipuolista asiantuntemusta. Suunnitelman kannalta keskeisen Sosiaalihuoltolain (1301/2014) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta, turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet, edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa sekä parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja kunnan eri toimialojen sekä muiden toimijoiden välillä.

Edellinen Ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelma vuoteen 2020 on vuodelta 2015 ja on edellisen kaupunginvaltuuston hyväksymä. Yleisesti voidaan arvioida, että tehdyt linjaukset ja toimenpiteet ovat ohjanneet toimintaa. Viime vuosina on vahvasti kehitetty kotikuntoutusta sekä kuntoutumisen ja toimintakyvyn edistämistä kaikissa palveluissa, Ikäosaamiskeskuksessa on lisätty geriatrasta osaamista, kotihoidossa on vahvistettu 24/7 palveluja ja teknologiset kokeilut ovat siirtyneet osaksi toimintaa (annosjakelu, lääkeautomaatit, turvateknologia) teknologiaohjaajan tuella. Myös vapaa-ajan palvelujen osalta on kehitetty kulttuurin sisältöjen tuomista osaksi ikääntyneiden arkea ja Voimaa vanhuuteen-toimintaa +75 vuotiaiden toimintakyvyn parantamiseen.

Hyvää elämää ikääntyneenä 2025 -suunnitelma korostaa asumis- ja kulttuuriympäristön ja monimuotoisten asumisvaihtoehtojen merkitystä, yhteistoimintaa järjestöjen kanssa etsivän vanhustyön ja vapaaehtoistyön näkökulmasta, edelleen teknologian laajaa hyödyntämistä, omais- ja pehohoidon kehittämistä niin sisällöllisesti kuin rakenteellisesti ja edelleen monitoimijaisesti ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemista eri muutostilanteissa. Lämpileikkaavana teemana on osallisuus, toimintakyvyn edistäminen ja omannäköinen elämä kaikissa elämänvaiheissa. Suunnitelma kattaa niin ikääntyneet vanhuuseläkkeellä olevat kuntalaiset kuin iäkkäät, joilla on erilaisia toimintakyvyn vajeita ja ikäihmisten kohdennettujen säännöllisten palvelujen tarvetta.

Valmistelussa oleva Sote-uudistus 2023 muuttaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisen ja tuottamisen rakenteet. Edelleen on hyvä tunnistaa, että valtaosa ikääntyneen väestön hyvinvoinnin peruselementeistä on kaupungin muilla toimialoilla ja näin on myös Sote-uudistuksen jälkeen. Siksi nykyisen tiiviin yhdessä tekemisen mallit ja yhteisten tavoitteiden ja toimenpiteiden asettaminen tukemaan jo ennakoivasta ikääntyneiden kotona pärjäämistä ja turvallista elämää on entistä merkityksellisempää.

Rovaniemen väestörakenne on nuorehko, mutta yli 75 vuotiaiden osuus kasvaa merkittävästi jo vuoteen 2025 mennessä. Suunnitelman valmistelun yhteydessä tuli vahvasti esille tarve vahvistaa Rovaniemeä Ikäystävällisenä kaupunkina. Ikäystävällisyyden korostamisen taustalla on WHO:n vuonna 2010 syntynyt verkosto, The Global Network for Age-friendly Cities and Communities. Age-Friendly World -sivuston mukaan WHO:n verkostossa oli syyskuussa 2019 kaikkiaan 937 kaupunkia ja yhteisöä 46 maasta.

Suomesta verkostoon on liittynyt vuonna 2012 Tampere ja vuonna 2019 Turku. Olisiko tämä myös Rovaniemen tuleva verkosto?

Hyvää elämää ikääntyneenä 2025 -suunnitelman valmistelua on ohjannut ohjausryhmä ja työrukkasena on toiminut eri toimialojen henkilöstöstä ja vanhusneuvoston edustajista koottu ryhmä. Valmistelussa on kuultu laajasti eri toimijoita ja kuntalaisia koronan sallimissa rajoissa. Rovaniemen seurakunnan ja järjestöjen kanssa pidettiin työpaja vapaaehtoistyön teemalla. Lisäksi on järjestetty Ikääntyneiden asumisen ennakoinnin ja varautumisen -työpaja ja tehty haastatteluja sekä kyselyjä.

Rovaniemen kaupungin Ikääntyneiden hyvinvointipolitiikan päätavoite on "Hyvää elämää ikääntyneenä vuoteen 2025". Jätkäkynttilä-siltakuvissa ovat mukana myös päätavoitteeseen liittyvät teemat, keskeiset toimenpiteet, visio ja arvot.

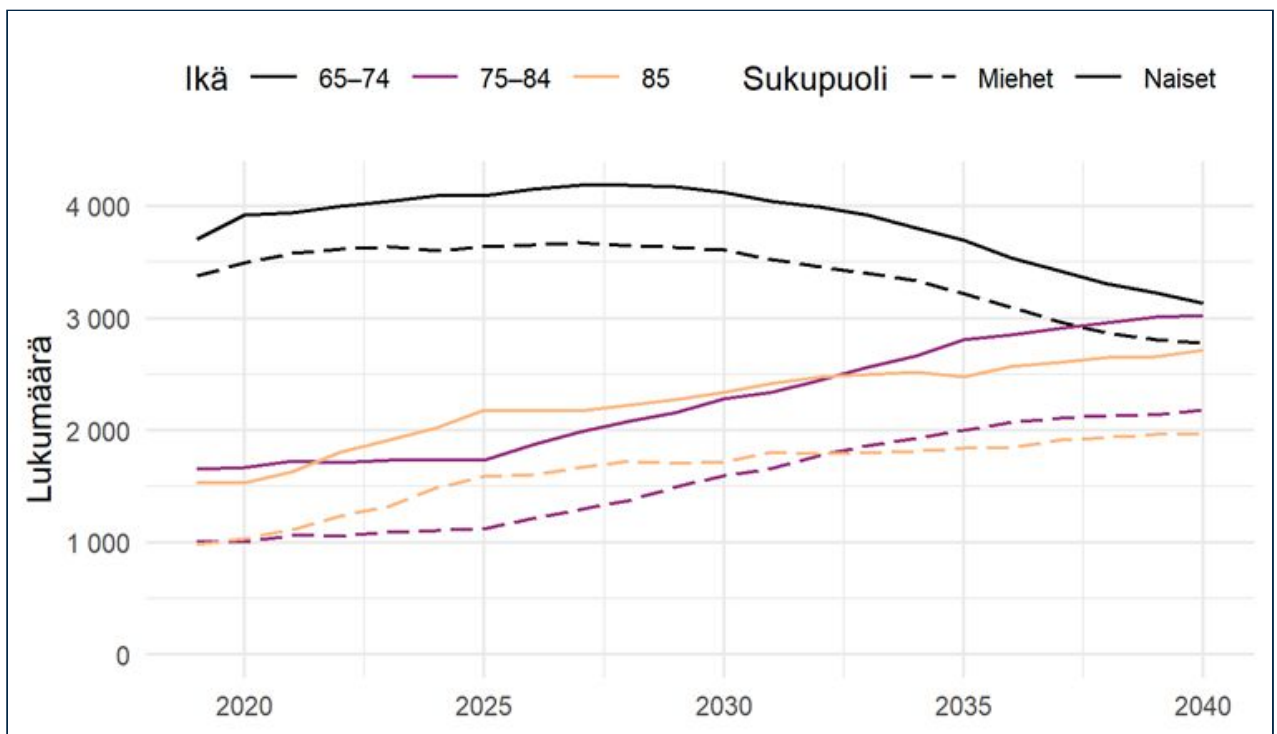

1. Ikääntyneen väestön hyvinvoinnin tila

1.1 Ikääntyneiden määrän kehitys

Rovaniemellä asui 12 263 yli 65-vuotiasta henkilöä vuonna 2019. Näistä henkilöistä oli 5 174 yli 75-vuotiaita ja yli 85-vuotiaita 1 434. Vuoteen 2030 mennessä ennusteiden mukaan 75-vuotiaiden ja vanhempien määrä tulee kasvamaan noin 2 750 henkilöllä. Vuonna 2020 rovaniemeläisestä väestöstä noin 20 prosenttia on 65-vuotiaita ja vanhempia. ([Tilastokeskus](#)). Rovaniemen väkiluku syyskuussa 2020 on 63 511 henkilöä.

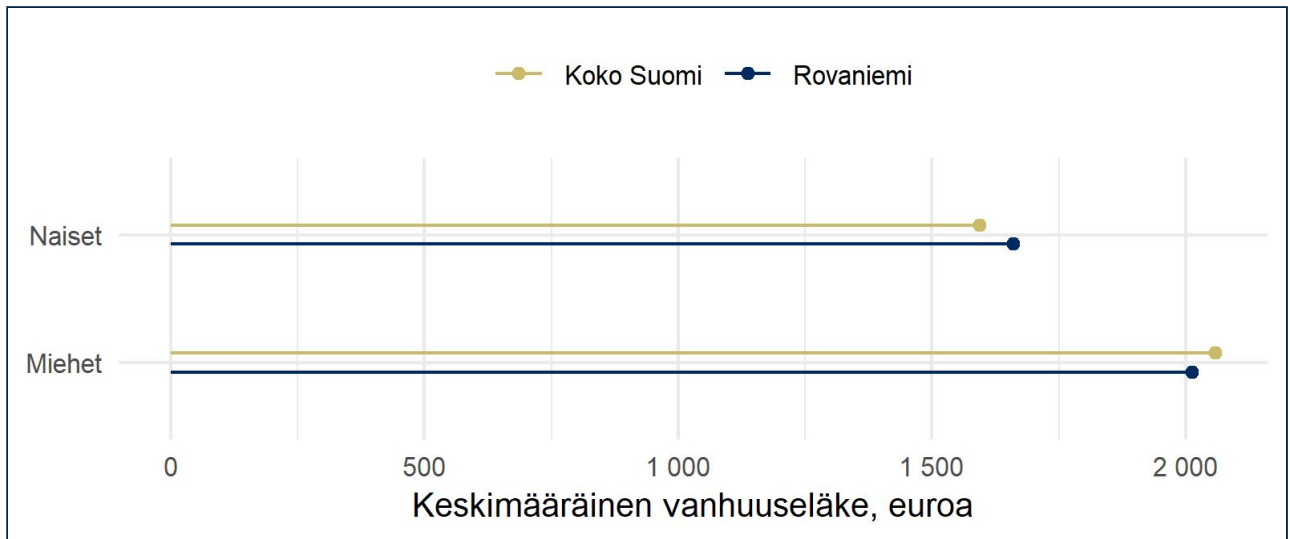
Väestöennuste Rovaniemi

Kuvio 1. Ikäihmisten määrän kehitys Rovaniemellä vuosina 2020-2040. (Välikangas 2020)

1.2 Tulotaso

Toimeentulotukea rovaniemeläisistä yli 65-vuotiaista sai 1,7 prosenttia vuonna 2019, koko maassa prosentin ollessa 1,9 samana vuonna. ([Sotkanet](#)). Keskimääräinen vanhuuseläke vuonna 2019 oli rovaniemeläisillä naisilla n. 1 700 euroa ja miehillä n. 2 000 euroa, koko maassa keskimääräisen eläkkeen ollessa naisilla n. 1 600 euroa ja miehillä n. 2 100 euroa. ([Eläketurvakeskus](#))

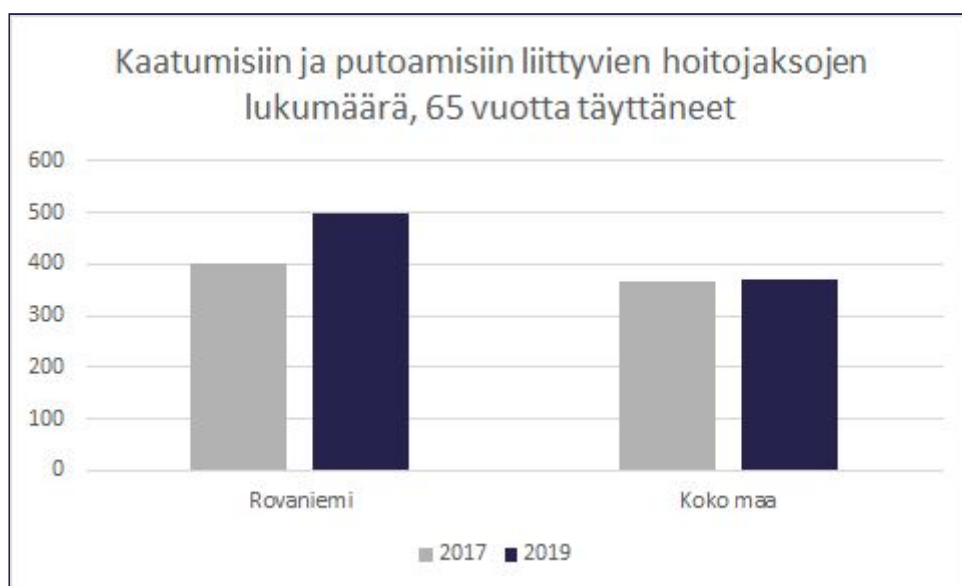

Kuvio 2. Keskimääräinen vanhuuseläke vuonna 2019 Rovaniemellä ja Suomessa. (Eläketurvakeskus)

1.3 Terveys ja toimintakyky

Ikääntyneiden ihmisten toimintakyky Rovaniemellä on koko maan tasoa parempi. Rovaniemeläisistä yli 75-vuotiaista 17 prosenttia kokee suuria vaikeuksia 500 metrin matkan kävelemissä, kun koko maan osalta sama luku on 23 prosenttia. Itsestä huolehtimisessa koettuja vaikeuksia esiintyi 75 vuotta täyttäneillä vähemmän vuonna 2018 kuin 2013. (Sotkanet)

65 vuotta täyttäneiden kaatumisiin ja putoamisiin liittyvien hoitajaksojen lukumäärää, 10 000 vastaavanikäistä kohti, ovat lisääntyneet Rovaniemellä, kun tarkastellaan ajanjaksoa 2017-2019. Vuonna 2017 tapauksia oli Rovaniemellä 402, kun vastaavasti koko maan tasolla niitä oli 368. Vuonna 2019 hoitajaksoja oli Rovaniemellä 497 ja koko maassa 370. (Sotkanet)

Kuvio 3. Kaatumisiin ja puotoamisiin liittyvien hoitajaksojen lukumäärää, 10 000 vastaavanikäistä kohti, 65 vuotta täyttäneet Rovaniemellä ja koko maassa.

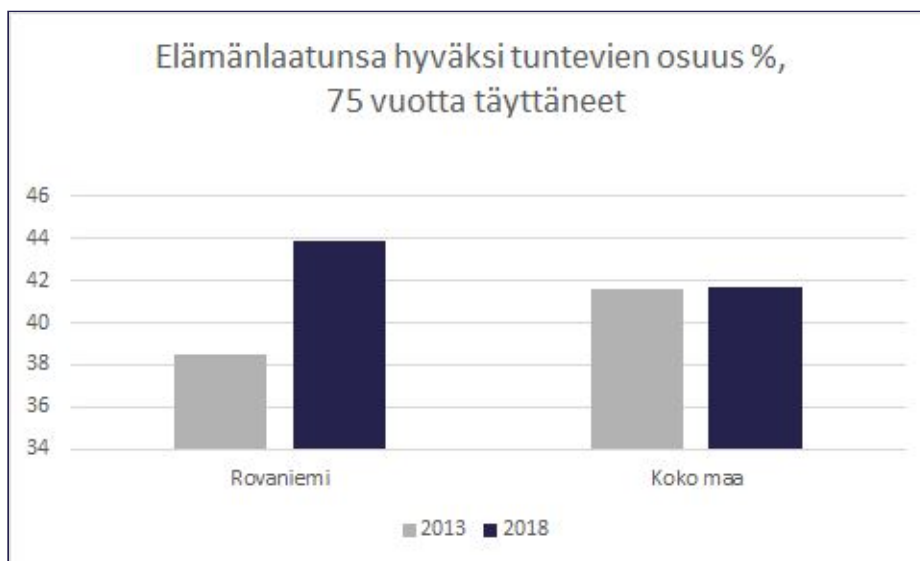
Koetun terveyden osalta 75 vuotta täyttäneiden ryhmässä on tapahtunut myös suuri muutos. Vuonna 2013 terveytensä koki keskitasoiseksi tai sitä huonommaksi 72 % ja vuonna 2018 sama osuus oli 54 %. Rovaniemelaisten ikääntyneiden toimintakyvyn ja elämänlaadun voidaan nähdä parantuneen viime vuosina. ([Sotkanet](#))

Yli 75-vuotiaiden rovaniemelaisten kokemus terveydentilastaan

1.3.1 Elämänlaatu

Rovaniemelaisten yli 75-vuotiaiden elämänlaatu on parantunut viime vuosina ja elämänlaatunsa kokee hyväksi noin 45 prosenttia. Lisäksi yksinäisyyden kokeminen on vähentynyt. Yksinäisyyttä kokevien prosenttiosuus on tippunut alle yhdeksään prosenttiin, kun vuonna 2013 se oli 16 prosenttia ([Sotkanet](#))

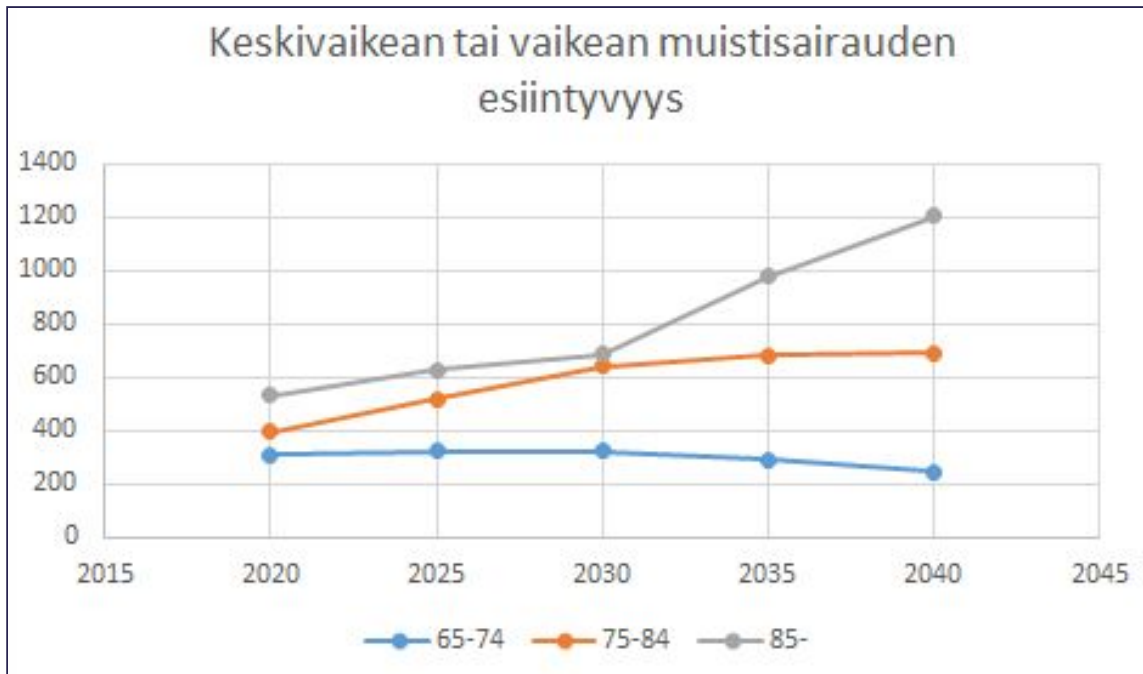
Kuvio 4. Elämänlaatunsa hyväksi tuntevien osuus (%), 75 vuotta täyttäneet Rovaniemellä ja koko maassa.

1.3.2 Muistisairauksien esiintyvyys

Yli 75-vuotiaasta väestöstä keskivaikeaan tai vaikeaan muistisairauteen sairastuneita oli Rovaniemellä helmikuussa 2020 arviolta 867 henkilöä ([Suomen muistiasiantuntijat ry](#)). Vuonna 2030 muistisairaita arvioidaan olevan yli 75-vuotiaissa 1 327 henkilöä.

Keskivaikean ja vaikean muistisairauden esiintyvyys voidaan arvioida ikäryhmittäin Mini-Suomi -tutkimuksen (30–84-vuotiaat), Vantaan vanhimmat -tutkimuksen (85 vuotta täyttäneet) ja Kuopio 75+ -tutkimuksen mukaan seuraavasti.

- 30–64 0,26 %:lla
- 65–74 4,2 %:lla
- 75–84 10,7 %:lla
- 85– 35,0 %:lla

Kuvio 5. Keskivaikean ja vaikean muistisairauden esiintyvyyden ennuste Rovaniemellä vuosina 2020-2040

Pääasiallisin syy ikäihmisten säännöllisten palvelujen käytölle on muistisairaus, joka on noin 200 000 suomalaisella. Vähintään keskivaikea muistisairaus on noin 100 000 henkilöllä. Säännöllisten palvelujen piirissä olevilla on suurimmalla osalla muistihäiriö tai muistisairaus muiden somaattisten sairauksien lisäksi.

Erityisesti etenevät muistisairaudet ovat merkittävä kansanterveydellinen ja taloudellinen haaste, johon varautumista ja ennaltaehkäisyä voidaan parantaa. Aivoterveyttä on tarpeen edistää elämän kaikissa vaiheissa. Esimerkiksi työterveyshuollossa on mahdollisuus edistää työikäisen, erityisesti eläkeikää lähestyvän, väestön aivoterveyttä. Siten voidaan tukea työkykyä ja selviytymistä arjessa sekä varmistaa se, että muistisairauksiin sairastuttaisiin nykyistä harvemmin ja iäkkäämpänä. Myös ikääntyneen väestön aivoterveiden edistämiseen on syytä ennaltaehkäisevästi kiinnittää huomiota. Väestön suhtautumiseen ja yhteiskunnalliseen ajatteluun on pyrittävä vaikuttamaan siten, että muistisairaajat ihmiset voivat olla ikä- ja muistiystävällisen yhteiskunnan yhdenvertaisia jäseniä, elää mielekästä elämää ja saada ajoissa tarvitsemaansa tukea ja palvelua. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023, 19, 22.)

Henkilön itsensä ilmaisemien tai läheisten havaitsemien muistioireiden syy tulee selvittää. Siihen on olemassa hyvät kansallisesti sovitut toimintatavat ja rovaniemeläisille suunniteltu muistipolku. Aluksi voidaan ottaa yhteyttä omaan terveysasemaan, jossa tilanne arvioidaan ja aloitetaan tarvittaessa muistiselvittelyt. (Muistisairaudet käypä hoito -suositus, Duodecim)

2. Ikäystävällinen asuin- ja elinympäristö

Kotona asumisen edistämiseksi asuinolojen ja asuin ympäristöjen ikäystävällisyydellä eli ikääntyvän väestön tarpeiden huomioon ottamisella on suuri merkitys. Suurin osa iäkkäistä asuu ja haluaa asua kotona. Vuonna 2018 yli 91 prosenttia 75 vuotta täyttäneistä asui Rovaniemellä kotona ja heistä 58.9 % yhden hengen asuntokunnissa (Sotkanet)

Asuin ympäristön fyysinen esteettömyys on edellytys arjen toimille ja osallistumiselle. Esteettömyyteen sisältyy esimerkiksi asuntokannan parantaminen, hissien rakentaminen ja erilaisten asumisen vaihtoehtojen tarjoaminen, liikennetarkaisujen toimivuus sekä asuin ympäristön suunnittelussa kohtaamispaikkojen ja sosiaalisen kanssakäymisen huomiointi.

Ikäystävällinen ympäristö huomioi iäkkäiden ihmisten tarpeet ja voimavarat sekä tukee heidän aktiivisuuttaan, hyvinvointiaan ja turvallisuuttaan. Toimintakykyä tukeva asuin- ja elinympäristö vaikuttavat myös palvelujen tarpeeseen ja palvelujen käyttöön.

Ikäystävälliset asuin ympäristöt ovat viihtyisiä, helposti hahmotettavia ja esteettömiä. Liikkumisen mahdollisuuksiin, opasteisiin, kulkuväyliin ja käveltävyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Asuinalueet ja -rakennukset on suunniteltu kaikille sopivan suunnittelun mukaisesti (design for all). Asuinalueella on riittävästi palveluja ja niiden saavutettavuus on varmistettu. Tarjolla on myös kohtaamispaikkoja, toiminta- ja osallistumismahdollisuuksia sekä viihtyisiä ja virikkeellisiä viherympäristöjä. Asuinalueiden kehittämisessä on mukana monia toimijoita, etenkin ikäihmiset itse. Ikäystävällinen ympäristö soveltuu kaikenikäisille ja mahdollistaa omassa kodissaan ja itselleen tutussa ympäristössä ikääntymisen (ageing in place). (Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa, Rappe & Rajaniemi 2020)

Rovaniemellä ikääntyneiden asumisen ennakkointia ja varautumista on selvitetty Valtioneuvoston ja ympäristöministeriön hallinnoimassa VN TEAS-hankkeessa (2020). Hankkeessa toteutetussa työpajassa ja myös Vanhusneuvostolle tehdyssä kyselyssä esille tulleet esitykset asumistarpeista on huomioitu toimenpide-esityksissä. Esille nousi mm. vahvemman ennakkoinnin ja suunnittelun koordinaation tarve ja kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarve alueella.

2.1. Asumispalvelut ja niihin varautuminen

Tavallisten asuntojen ohella tarvitaan myös iäkkäille suunnattuja asumisratkaisuja ja erilaisia asumispalveluja. Ikäihmisten asumispalvelujen strategisten linjausten (2018) pohjalta on tehty tarveselvitys kesäkuussa 2019. Tarveselvityksessä esitetään jatkovalmistelun lähtökohdaksi palvelukorttelimallia, jossa toteutuisi niin ikääntyneiden tavallinen asuminen kuin eri asumispalvelut ympäristössä olevat palvelut huomioiden. Tarveselvityksessä esitettiin myös eri sijaintivaihtoehtoja.

Tarveselvityksessä priorisoitiin Näsmäntien korvaavien tilojen noin 120 asiakasta/asukasta (tehostettu palveluasuminen, jaksohoito, laitoshoido ja ARVI- arviointiyksikkö) organisoiminen vuoteen 2022 mennessä. Valmistelussa on 61 paikkaisen palvelutalon rakentaminen Näsmäntielle.

Lisäksi tarvitaan myös palveluasumisen tarpeen kasvun varautumista. Tarveselvityksessä on arvioitu tarvittavan vuoteen 2025 mennessä tehostetun palveluasumisen asuntoja n. 60 asuntoa ja lisäksi vuoteen 2025 mennessä tarvitaan erilaista välimuotoista (tukiasuminen/yhteisöasuminen/ senioriasuminen) turvallista asumista n. 100- 150 asuntoa tukemaan kotona asumista.

Tavoittena on varmistaa riittävä (25 - 30 %) osuus kaupungin omalle palvelutoiminnalle tehostetussa palveluasumisessa, mikä tarkoittaa mittavaa tilojen hankintaa suunnittelukaudella. Näsmäntien korvaavien tilojen lisäksi tarvitaan n. 50 -60 palveluasumispaikkaa vastaamaan lisätarpeeseen.

3. Yhteistyön järjestäminen

Vanhuspalvelulain (980/2012) 4§ mukaan kunnan eri toimialojen on toimittava yhteistyössä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä kunnassa toimivien julkisten tahojen, yritysten sekä ikääntyntä väestöä edustavien järjestöjen ja muiden yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

Ikääntyneiden toimijaverkosto - Ikäystävällinen kaupunki yhdessä tehden

Kuvio 6. Keskeisimmät kumppanit ikääntyneiden hyvinvoinnin ja terveyden verkostossa

Rovaniemen kaupunki tekee aktiivista yhteistyötä eri toimijoiden kanssa. Seurakunta, eri järjestöt ja vapaaehtoistoimijat toimivat omilla osaamisensa alueellaan ja näin tukevat ikääntyvien arkea ja sosiaalista osallisuutta. Hyvinvointisuunnitelman työstämisen yhteydessä järjestettiin kysely vanhusneuvostolle (Liite 1). Seurakunnan ja järjestöjen kanssa pidettiin yhteinen työpaja, jossa kuultiin heidän näkemyksiään rovaniemeläisten ikäihmisten nykytilanteesta ja miten yhteistyötä tulisi kehittää. Lisäksi pohdittiin hyvään ikääntymiseen liittyvää osallisuutta sekä turvallisuutta lisääviä tavoitteita (Liite 4). Kylvien Rovaniemi -hankkeeseen liittyen pidettiin etätyöpaja teemalla Ikäihmiset kylissä (Liite 6).

<p>JÄRJESTÖT JA SEURAKUNNAT TOIMIJOINA</p> <p>Mm. Lapin Muistiyhdistys Lapin Sosiaali ja terveysturvayhdistys ry Napapiirin Omaishoitajat ry Rovaniemen eläkeläisten yhteisjärjestö ry Rovaniemen Neuvokas Rovaniemen srk/ diakonia Suomen Punainen Risti, Lapin piiri</p>	<p>Järjestöjen ja seurakunnan rooli ihmisten osallisuuden kokemusten vahvistamisessa on tärkeää erityisesti muutostilanteissa, kun kaivataan turvallisuutta, sosiaalista tukea tai mielekästä tekemistä.</p> <p>Järjestöt ja seurakunta tarjoavat osallistumisen mahdollisuuksia kuntalaisille, jotka voivat toimia esimerkiksi ryhmätoimintaan osallistujina, asiakkaina, vertaisina, luottamushenkilöinä, ohjaajina, tukihenkilöinä, avun tarvitsijoina ja avun tarjoajina. Järjestöjen ja seurakunnan tarjoamaan toimintaan osallistuminen voi tukea yksilön osallisuuden kokemusta.</p> <p>Järjestöjen vapaaehtoistoiminta täydentää merkittävällä tavalla kunnan palveluja järjestämällä toimintaa ja palveluja mm. Kansalaistalolla, Taukopirtillä, Muistituvalla, Helmikammarissa ja Eläkeläistiloissa Potkurissa.</p>
--	---

4. Ikäihmisten palvelujen nykytila ja palvelurakenne

4.1 Ikääntyneille ja iäkkäille suunnatut palvelut

Kaupunki järjestää palveluja omana toimintana, ostopalveluna tai palvelusetelillä. Ikäihmisten palvelujen tehtävänä on järjestää ja tuottaa palveluja voimassa olevan lainsäädännön ja suositusten mukaisesti. Ikäihmisten palveluilla tavoitellaan sitä, että ikääntyneet voisivat asua turvallisesti kotonaan mahdollisimman pitkään. Ikäihmisten palveluihin kuuluvat asiakasohjaus, palvelutarpeen arviointi, kotona asumista tukevat palvelut, ikäihmisten kotikuntoutus ja kuntouttava päivätoiminta, omaishoito, perhehoito, kotihoito ja kotisairaanhoido, ikäihmisten sosiaalityö, terveystyö, kuntoutussairaala ja kotisairaala, ikääntyneiden lyhytaikainen asumispalvelu, ikäihmisten asumispalvelut ja ympäri-vuorokautinen hoiva ja lisäksi Ikäosaamiskeskuksen erikoisalanpalveluna geriatrian poliklinikka.

Ikäihmisten terveys- ja sosiaalipalvelut

Varsinaisen ikäihmisten palvelualueen lisäksi myös muut kaupungin palvelualueet järjestävät joko kohdennetusti palveluita ikäihmisille tai osana koko väestölle tuotettuja palveluita.

<p>SIVISTYS - JA VAPAA-AJAN PALVELUT</p> <p>Liikuntapalvelut Kulttuuripalvelut Kirjasto</p>	<p>Ikäihmisille suunnattuja liikunta- ja kulttuuripalveluita järjestävät Rovaniemen kaupungin vapaa-ajan palvelualueen yksiköt.</p> <p>Liikuntapalveluiden järjestämä senioriliikunta on eläkeläisille ja senioreille suunnattua ohjattua liikuntaa, joka tukee liikkujan viikoittaista terveysliikuntasuosituksia. Senioriliikuntaa toteutetaan kurssimuotoisesti, jolloin asiakas valitsee itselleen sopivan kurssin valikoimasta. Kurssitarjonta koostuu reilusta kahdestakymmenestä kurssista tasoittain, jolloin kaikille löytyy monipuolisesti vaihtoehtoja mm. tuolijumpaa, kehonhuoltoa, voimaa vartaloon sekä kuntosalia.</p> <p>Yleiset kulttuuripalvelut tuottavat ikäihmisille esityksiä ja konsertteja sekä erilaisia tapahtumia ja toimintatuokioita, jotka tarjoavat elämyksiä ja tukevat ikäihmisten luovuutta osana hyvää elämää. Ne täydentävät ja laajentavat kaupungin olemassa olevaa kulttuuritarjontaa. Palvelua tuotetaan mm. Kulttuuritalo Wiljamiin, eläkeläistila Potkuriin, kylätaloille, kotihoidon päiväkeskuksiin ja ympärivuorokautisen hoivan asumisyksiköihin. Ikäihmisten kulttuuripalveluista vastaa ikäihmisten kulttuurituottaja yhdessä muiden kulttuurituottajien kanssa.</p> <p>Lisäksi kulttuuripalveluita ikäihmisille tuottavat Lapin maakuntamuseo, Rovaniemen taidemuseo ja Lapin kamariorkesteri. Orkesterin kausikonserttien ja avointen päiväharjoitusten lisäksi on 'Orkesteri lähelläsi' -toimintaa kyläkonsertein sekä pienryhmin mm. tuetun asumisen yksiköissä. Orkesteri on mukana 'Saavutettavat orkesterit' hankkeessa ikäihmisille.</p> <p>Rovaniemen kaupunginkirjaston kirjat-kotiin palvelu tuo kirjat ja kirjallisuuden kotiin silloin, kun asiakas ei itse pääse kirjastoon. Kirjasto järjestää ikäihmisille tapahtumia kirjaston tiloissa omana toimintanaan ja yhteistyössä 3. sektorin toimijoiden kanssa. Kirjastosta saa myös digiopastusta.</p>
<p>PALVELUNEUVONTA NESTORI</p>	<p>Nestori palvelee ikäihmisiä, heidän omaisiaan ja läheisiään monenlaisissa arjen asioihin liittyvissä kysymyksissä. Nestorista saa neuvontaa ikääntyneiden toimijaverkoston tarjoamista palveluista sekä sosiaali- ja terveyspalveluista.</p>
<p>PALVELUTARPEEN ARVIOINTI</p>	<p>Palvelutarpeen arviointi tarjoaa ikääntyneille neuvontaa ikääntyneiden toimijaverkoston tarjoamista palveluista ja sosiaali- ja terveyspalveluiden käytöstä. Palveluohjaajat opastavat palveluihin hakeutumisessa ja kertovat, mitä niiden käyttö edellyttää.</p> <p>Palveluohjaajat tekevät tarvittaessa kotikäyntejä.</p> <p>Neuvontaa saa tarvittaessa myös taloudellisten tukien hakemiseen ja niiden yhteensovittamiseen.</p>

<p>KOTONA ASUMISTA TUKEVAT PALVELUT</p> <p>Ateriapalvelut Apuvälineet Turvallitteet Kuljetuspalvelut Asunnon muutostyöt Veteraanipalvelut Veteraanikuntoutus Sähköinen asiointipalvelu</p>	<p>ATERIAPALVELUT Monipuolisella ja ravitsevalla aterialla tuetaan ikäihmisen toimintakyvyn edistämistä, terveyttä ja hyvinvointia. Ateriapalvelun kotiin kuljetettavat ateriat tukevat ikäihmisen asumista omassa kodissaan.</p> <p>APUVÄLINEET Rovaniemen kaupungin apuvälinepalveluista voi lainata liikkumista ja päivittäisiä toimintoja helpottavia apuvälineitä. Lainaus on maksutonta. Terveyskeskuksista on saatavilla maksutta lainaan joitakin vaikeita sairauksia sairastavien ikäihmisten hoidossa tarvittavia kertakäyttövälineitä sekä hoidossa tarvittavia laitteita. Sähköpyörätuolit ja erikoissängyt hankitaan tarvittaessa sairaanhoitopiirin kuntoutusyksiköistä lääkärin läheteellä.</p> <p>TURVALAITTEET Turvapuuhelin, paikantava turvakello ja muut turvalaitteet varmistavat, että apu on aina lähellä. Turvapuuhelimeen on lisättävissä muita laitteita mm. ovivahti, liesivahti ja palohälytin. Turvalaitteiston voi vuokrata myös lyhyeksi ajaksi. Laitteisiin liittyvistä auttamiskäynneistä ja asennuksista vastaa kaupungin kotihoidon hoitajat.</p> <p>KULJETUSPALVELUT Kuntalaisten liikkuminen turvataan ensisijaisesti julkisella liikenteellä, jota täydentävät ikäihmisten palvelu- ja asiointilinjat. Rovaniemen kaupunki voi myöntää <u>sosiaalihuoltolain</u> mukaista kuljetuspalvelua, mikäli ikäihmisellä on pitkäaikaisia ja huomattavia liikkumisongelmia ja jos kuljetuspalvelut ovat välttämättömiä jokapäiväisistä toiminnoista selviämiseksi. Vammaispuolustuksen mukaiset kuljetuspalvelut haetaan vammaispuolustuksen kautta.</p> <p>ASUNNON MUUTOSTYÖT Yli 65-vuotiaiden hakemukset asunnon muutostyöavustuksista käsitellään Ikäosaamiskeskuksessa. Asunnon muutostyöavustukset sosiaalihuoltolain nojalla ovat kunnalle harkinnanvaraista ja määrärahasidonnaista palvelua. Asunnon muutostöiden avustukset kohdistetaan pienimuotoisiin, välttämättömiin ja kohtuullisiin asunnon muutostöihin henkilöille, joiden toimintakyky ja terveydentila ovat pysyvästi heikentyneet.</p> <p>VETERAANIPALVELUT Kaupunki järjestää Valtiokonttorin myöntämällä määrärahalla sotainvalideille ja rintamaveteraaneille kotiin annettavia palveluita, erityistasoisesti <u>Valtiokonttorin ohjeen mukaisesti</u>. Palvelut perustuvat lakisääteiseen henkilökohtaiseen palvelutarpeen arviointiin.</p> <p>VETERAANIKUNTOUTUS Veteraani voi hakea avo-, päivä- tai laitospalveluita. Kuntoutusmäärät on määritelty Valtiokonttorilta tullessa ohjekirjeessä. Veteraanikuntoutukseen on jatkuva haku. Hakemuksen liitteeksi riittää palvelutarpeen kartoittaminen ja siinä tehty toimintakykyarvio.</p>
--	---

	<p>SÄHKÖINEN ASIOINTIPALVELU virtu.fi auttaa ikäihmisten arkeen liittyvissä asioissa ja ongelmatilanteissa. Vastaaajina toimivat kaupungin ammattilaiset.</p> <p>Virtu-palvelupiste on sähköisen asioinnin paikka, jossa kuntalainen voi käyttää virtu.fi - asiointipalveluja ja muita internetpalveluita. Palvelupisteet löytyvät mm. Olkkarista ja Neuvokkaan tiloista.</p>
<p>IKÄIHMISTEN KOTIKUNTOUTUS</p>	<p>Kotikuntoutuksen tavoitteena on edistää tai tukea asiakkaan kokonaisvaltaista toimintakykyä, mielekästä arkea ja kotona asumista, osallisuutta ja hyvinvointia. Kotikuntoutusta toteutetaan asiakaslähtöisesti asiakkaan voimavarat ja elämänhistoria huomioiden sekä hänelle merkityksellistä toimintaa mahdollistaen. Olennaista on asiakkaan oma, konkreettinen tavoite kuntoutumiselle. Asiakkaalle merkityksellinen tavoite vahvistaa asiakkaan sitoutumista tavoitteen saavuttamiseksi.</p>
<p>KUNTOUTTAVA PÄIVÄTOIMINTA</p>	<p>Päivätoiminnan tavoite on tarjota kuntoutumista edistävää ja toimintakykyä ylläpitävää toimintaa ikäihmisille. Kuntouttava päivätoiminta tukee asiakkaan kotona asumista, yksilöllisiä voimavaroja ja asiakkaan kokonaisvaltaista toimintakykyä. Päivätoiminta toimii läheisen jaksamisen tukena. Päivätoimintaa järjestetään joko kaupungin omana toimintana tai palvelusetelillä kaupungin hyväksymänä palveluna palveluntuottajalta.</p>
<p>OMAISHOITO</p>	<p>Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta ja vapaasta, sekä omaishoitoa tukevista palveluista. Omaishoidon vapaita järjestetään joko kotiin tai lyhytaikaisilla asumispalveluilla.</p> <p>Omaishoitajaperheet saavat tukea myös mm. Napapiirin Omaishoitajat ry:ltä ja Lapin Muistiyhdistys ry:ltä.</p>
<p>PERHEHOITO</p>	<p>Perhehoito sopii ikäihmiselle, jolla on kotiin annettavista palveluista huolimatta vaikeuksia selviytyä arjessa, mutta ei vielä tarvitse asumispalvelua tai laitoshoidoa. Erityisen hyvin perhehoito sopii ikäihmiselle, joka joutuu olemaan paljon yksin ja kokee turvattomuutta tai hänen elämänlaatunsa on heikentynyt. Perhehoito voi sopia myös lievästi muistisairaalle henkilölle, jos hän ei tarvitse huolenpitoa tai valvontaa ympäri vuorokauden. Perhehoito sopii iäkkäälle ihmiselle, joka pärjää yhden ihmisen avustamana.</p>
<p>KOTIHOITO KOTISAIRAANHOITO</p>	<p>Kotihoidon palveluiden avulla ikäihminen voi elää itsenäisesti ja turvallisesti omassa kodissaan omaisten ja muiden läheisten tuella. Kotihoito auttaa tarvittaessa asiakasta niissä päivittäisissä arjen</p>

	<p>toiminnoissa, joista asiakas ei itse selviydy. Se on perushoitoa ja huolenpitoa sekä omatoimisuuden ja sosiaalisen kanssakäymisen tukemista ja edistämistä. Kotihoidon palvelut järjestetään palvelutarpeen arvioinnin perusteella.</p> <p>Kotisairaanhoito tarjoaa lääkärin määräämiä sairaanhoitopalveluja ikäihmisten koteihin, kun asiakkaalla ei ole mahdollisuutta asioida terveysasemalla.</p> <p>Kotihoidon ja kotisairaanhoidon palvelut järjestetään joko kaupungin omana toimintana, ostopalveluna tai palvelusetelillä. Palveluseteli on yksi vaihtoehto hoito- ja kuntoutumis-suunnitelmassa sovittujen palvelujen järjestämiseen.</p>
--	--

<p>IKÄIHMISTEN SOSIAALITYÖ</p>	<p>Ikäihmisten palvelualueella sosiaalityöhön kuuluvat erilaisten pulmallisten elämäntilanteiden selvittely, kuten vaikeat perhetilanteet, asumisen pulmat, taloudellisten ongelmien selvittely, edunvalvontaan liittyvät kysymykset sekä sosiaalisen tuen antaminen muuttuneissa elämäntilanteissa tai elämänhallinnan vaikeuksissa.</p>
---------------------------------------	---

<p>TERVEYSPALVELUT</p> <p>Päivystys Lääkäripalvelut ja hoitajan vastaanotto Kuntoutus Suun terveydenhuolto Mielenterveys</p>	<p>PÄIVYSTYSTYSPOLIKLINIKKA Päivystyspoliklinikka on perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystys, jonka perustehtävänä on antaa potilaille ympäri vuorokauden välittömiä päivystyspalveluita ja puhelinneuvontaa. Päivystyspoliklinikalla on lääkäripäivystys sekä erikoissairaanhoidon päivystys.</p> <p>LÄÄKÄRIPALVELUT Terveyspalveluiden avovastaanotto toiminnassa ensimmäinen hoidon tarpeen arviointi tehdään haastattelemalla, jonka perusteella arvioidaan mm. hoidon kiireellisyys. Lääkärin tai hoitajan vastaanotolla hoidetaan kiireellisiä asioita, kuten pitkittynyt flunssa, korvakipu sekä kiireettömiä asioita, kuten pitkäaikaissairauksien seuranta, ompeleiden poisto, terveysneuvonta sekä etuus- ja lausuntoasiat.</p> <p>IKÄIHMISTEN TERVEYSTARKASTUKSET Hoitajan vastaanotolla tehdään terveystarkastus, joka sisältää mm. verenpaineen mittauksen ja tarvittavat laboratoriotutkimukset. Käynnillä arvioidaan myös asiakkaan henkilökohtainen sukurasite ja oman terveydentilan arviointi. Tarvittaessa ohjataan asiakas jatkotutkimuksiin.</p> <p>SENIORINEUVOLAT Seniorineuvolat tarjoavat ennaltaehkäiseviä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja alueella asuville ikäihmisille. Seniorineuvolan terveydenhoitajan vastaanotot ovat lähipalveluja ja vastaanotoilla saa ohjausta, neuvontaa ja tehdään pieniä toimenpiteitä.</p>
--	--

	<p>KUNTOUTUS Kuntoutuksella parannetaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. Kuntoutuksella tuetaan ihmisten itsenäistä selviytymistä ja hyvinvointia arjessa sekä eri elämän vaiheissa. Kuntoutuksen tavoitteena on myös lisätä asiakkaan osallistumismahdollisuuksia.</p> <p>SUUN TERVEYDENHUOLTO Hammashoitolassa tehdään suun terveystarkastus. Käynnillä arvioidaan kokonaisterveyden vaikutukset suun terveyteen ja annetaan terveysterveystarvontaa käynnin yhteydessä. Tarvittaessa ohjataan asiakas jatkotutkimuksiin, ja tarvittaessa yleislääkärin käynnille.</p> <p>MIELITIIMI Mielitiimi tuottaa aikuisväestölle nopean palvelun ja matalan kynnyksen mielenterveyspalveluja. Mielitiimin hoidon aikana hoitovastuu säilyy terveyskeskuslääkärillä. (<u>Mielitiimi</u>)</p>
<p>KUNTOUTUSSAIRAALA KOTISAIRAALA (Tehosa)</p>	<p>Kuntoutussairaala ja kotisairaala tarjoavat ikäihmisille perusterveydenhuollon hoidon ja hoivan. Kotisairaalahoidon on sairaalatasoista hoitoa asiakkaan kotona tai kotisairaalan tiloissa. Kuntoutussairaalan ja kotisairaalan asiakkaaksi tullaan lääkärin läheteellä.</p> <p>Tehostettu kotihoito on lyhytaikaista ja hoitosuunnitelman mukaista esim. sairaalasta kotiutuminen tai muu akuutti tarve. Tehosa toteuttaa sekä sairaala tasoista hoitoa kotona, että helpottaa sairaalasta kotiutumista. Tehosan palveluihin kuuluu myös palliatiivinen hoito sekä saattohoito. Muut tehostetun kotisairaanhoidon palvelut ovat aina määräaikaista.</p> <p>Tehosa toimii kahdessa moduulissa: kotiutustiimin moduuli ja kotisairaalan moduuli. Kotiutustiimin moduulin palveluihin kuuluvat mm. hoidolliset arvio-, seuranta- ja ohjauskäynnit osastohoidon jälkeen ja tehostettu kotikuntoutus osastohoidon jälkeen. Kotisairaalan moduulin palveluihin kuuluvat mm. palliatiivinen hoito ja saattohoito sekä lääkehoidot, lääkeinjektiot ja -infusiot suonensisäisesti.</p>
<p>IKÄÄNTYNEIDEN LYHYTAIKAINEN ASUMISPALVELU</p>	<p>Ikääntyneiden lyhytaikaisen asumispalvelun ensisijaisena tavoitteena on kotona asumisen tukeminen. Palvelun avulla tuetaan asiakkaan toimintakykyä ennaltaehkäisevästi ja tavoitteellisesti. Palvelulla edistetään asiakkaan hyvinvointia ja terveyttä sekä vahvistetaan omaisten voimavaroja. Lyhytaikaista jaksohoitoa hallinnoivat SAS-hoitajat ja perusteet jaksohoidon myöntämiselle on kirjattu asumispalveluiden myöntämisen kriteereihin. Jaksohoidon järjestämispaikkana omassa toiminnassa on Palvelutalo Näsmäkiepin osasto 2. Yksityisissä hoitokodeissa on mahdollista saada myös jaksohoitoa omaishoidon palvelusetelillä. Yksityiset omaishoidon jaksohoidon palveluntuottajat löytyvät Vaana-järjestelmästä.</p>

<p>IKÄIHMISTEN ASUMISPALVELUT JA YMPÄRIVUOROKAUTINEN HOIVA</p>	<p>Ikäihmisten asumispalvelut sisältävät palveluasumisen ja tehostetun palveluasumisen sekä ympärivuorokautisen hoivan.</p> <p>Lähtökohtana palveluasumisen tai tehostetun palveluasumisen tai hoivaosastopaikan myöntämiselle on, että ikäihminen ei selviydy kotona maksimaallisellakaan kotihoidolla ja/tai omaishoitajan tai läheisen tuella. Hakeminen asumispalveluihin tapahtuu SAS-työryhmän kautta.</p>
<p>OMATOIMINTA</p>	<p>Asiakkaalle tarjotaan ensisijaisesti asumispalvelua kaupungin omista yksiköistä, joita ovat Palvelutalo Näsmänkieppi, Palvelutalo Aaltoranta ja Ryhmäkoti Metsätähti. Jos SAS-päätös tehdään lääketieteellisin perustein on hoitopaikkana Hoivaosasto.</p>
<p>ARVIOINTIYKSIKÖ</p>	<p>Arviointiyksikkö on tarkoitettu asiakkaille, joiden kotona pärjääminen on jostain syystä vaarantunut ja tarvitaan arviointijaksoa, jonka aikana asiakkaan toimintakykyä mitataan RAI-mittareita hyödyntäen. Asiakkaat ohjataan Arviointiyksikköön SAS-hoitajien koordinoimana.</p> <p>Arviointiyksikössä on myös asiakkaita, jotka ovat saaneet myönteisen asumispalveluiden SAS-päätöksen, mutta lopullinen koti ei ole vielä löytynyt asumispalveluyksiköistä.</p> <p>Arviointiyksikössä on myös ikäihmisten sosiaali- ja kriisipäivystys paikka.</p>
<p>YKSITYISET ASUMISPALVELUYKSIKÖT</p>	<p>Ikäihmisten asumispalveluista valtaosa järjestetään palvelusetelillä. Palvelusetelimallissa korostuu valinnanvapaus. Palveluseteli on nk. maksusitoumus yksityisessä hoitokodissa annettavasta hoidosta ja hoivasta.</p>

<p>IKÄOSAAMISKESKUS ERIKOISPALVELUT Geriatrian poliklinikka</p>	<p>Geriatrian poliklinikalla on muistipoliklinikka, kotikuntoutusta tukevaa toimintaa sekä eri asiantuntijoiden vastaanottoa. Kun on huoli omasta tai läheisen muistista, otetaan yhteyttä terveysasemalle tai seniorineuvolaan. Tarvittaessa sieltä ohjataan geriatrian poliklinikalle, jossa toteutetaan kokonaisvaltainen muistitilanteen selvittäminen ja sen pohjalta mahdolliset jatkotoimenpiteet. Muistihoitaja tekee muistin laajemmat tutkimukset ja tarvittaessa tutkimuksia jatketaan muistipoliklinikalla.</p> <p>Yli 65-vuotiaat tulevat geriatrin vastaanotolle lääkärin läheteellä. Muistikoordinaattori toimii ikäihmisen ja omaisten tukena muistisairauden toteamisen jälkeen.</p>
--	---

4.2 Palvelurakenne ja palvelutarpeen kasvuun varautuminen

Ikäihmisten palvelurakennetta kuvataan 75 vuotta täyttäneiden %-osuudella eri palveluissa suhteutettuna vastaavan ikäiseen väestöön. Rovaniemellä tavoitteena on vuoteen 2025 edelleen kotona asumisen ja kotihoidon ensisijaisuus, mutta rinnalle tuodaan välimuotoisen asumisen osuuden kasvattaminen ja perhehoidon edistäminen.

Palvelu	2017	2018	2019*	2020* 8/2020	Tavoite 2025
Kotona asuvia (75 vuotta täyttäneiden määrä vähennettynä laitoshoidon ja tehos.palv.as. asiakasmäärällä), %	90,8	90,9	91,8	91,5	93 -
Saa säännöllistä kotihoitoa, % 75 v. täyttäneistä	9,8	10,6	11,3	12	11
Omaishoidon piirissä, % 75 v. täyttäneitä	5,8	5,5	5,6		6
Tavallisen palveluasumisen piirissä, % 75 v. täyttäneistä → sis. välimuotoinen asuminen	1,2	0,8	1,3	1,2	2-3
Tehostetun palveluasumisen piirissä, % 75 v. täyttäneistä	8,2	8,2	7,6	8,1	6-7
Pitkäaikaisen laitoshoidon piirissä, % 75 v. täyttäneistä	0,7	0,6	0,6	0,4	0
Perhehoito				0	16
Jaksohoito				0,5	1

*omat tilastot

Taulukko 1. Palvelurakenteen kehitys vuosina 2017-2019 Sotkanet - ikääntymiseen liittyvät tilastot ja palvelurakenteen tavoite 2025

Palvelurakennetta seurataan säännöllisesti ja se antaa valtakunnallista vertailutietoa. Tavoiteasetanta auttaa myös palvelutarpeen kasvun ennakkoinnissa ja palvelujen laajuuden suunnittelussa.

Talouden näkymät

Yleisen taloustilanteen muutokset vaikuttavat voimakkaasti julkisten palveluiden järjestämiseen käytettävissä olevan taloudellisen resurssin tasoon. Talouden realiteetit tulee huomioida julkisten palveluiden suunnittelussa sekä palveluiden laajuutta että laatua arvioitaessa. Suomen talous on supistunut kolme vuosineljännestä peräkkäin. Suurin syyllinen talouden syöksyyn on COVID-19-pandemia. Talouden toipuminen vuoden 2020 loppupuolelta alkaen on hidasta alhaisen luottamuksen sekä epävarmuuden kasvun seurauksena. Kriisiä edeltävä BKT:n taso saavutetaan vasta vuonna 2023.

Valtiovarainministeriön arvion mukaan Suomen julkisen talouden rahoitus on pitkällä aikavälillä epätasapainossa, joka vastaa noin 3,5 % BKT:sta eli lähes 10 mrd. euroa vuonna 2024, joka on laskelman perusvuosi. Suurin syy rahoituksen epätasapainoon on väestön ikääntyminen, joka kasvattaa sosiaali- ja terveyspalveluiden tarvetta ja julkisia menoja nopeaa tahtia vuosi vuoden perään aina 2040-luvun alkupuolelle saakka. (Julkisen talouden suunnitelma vv. 2021-2024 Valtiovarainministeriö)

Rovaniemen kaupungin perusturvalautakunnan alaisten toimintojen kustannukset ovat kasvaneet vuosien 2017 - 2019 aikana yhteensä noin 22,8 miljoonaa euroa (199,2 M€ > 222,0 M€). Kasvu on ollut suurinta erikoissairaanhoidon toiminnoissa (14,0 M€). Keskimääräinen vuosimuutos on ollut 3,8 % (7,6 M€).

M€	TP2016	TP2017	TP2018	TP2019	TPE2020	Muutos ka. € '17 > '19	Muutos ka. % '17 > '19
Perhe- ja sosiaalipalvelut	53,7	48,0	51,7	52,9	53,2	1,6	3,3 %
Ikäihmisten palvelut	42,1	42,3	44,2	45,0	47,8	0,9	2,1 %
Terveydenhuollon palvelut	26,2	19,5	19,7	20,8	21,8	0,4	2,1 %
Erikoissairaanhoido	86,6	89,3	99,6	103,3	103,6	4,7	5,2 %
PERUSTURVALAUTAKUNTA	208,7	199,2	215,2	222,0	226,4	7,6	3,8 %

Perusturvalautakunnan vuoden 2021 talousarvioesitys on yhteensä 231,0 M€. Mikäli kustannusten kasvu jatkuu keskimäärin samankaltaisena vuosien 2021 - 2025 aikana, nousee rahan tarve vuonna 2025 tasolle 268,2 M€. Se on 37,2 M€ korkeampi kuin vuoden 2021 talousarvio.

M€	TAE2021	TS2022	TS2023	TS2024	TS2025	Muutos € '21 > '25
Perhe- ja sosiaalipalvelut	50,5	52,4	54,4	56,4	58,6	8,1
Ikäihmisten palvelut	47,5	49,3	51,1	53,1	55,1	7,6
Terveydenhuollon palvelut	27,1	28,1	29,2	30,3	31,4	4,4
Erikoissairaanhoido	106,0	110,0	114,2	118,5	123,1	17,1
PERUSTURVALAUTAKUNTA	231,0	239,8	248,9	258,3	268,2	37,2

Väestön ikääntyminen näkyy myös terveyspalvelujen tarpeen kasvuna. On ennakoitavissa, että kustannusten kasvu 2021- 2025 on korkeampi kuin aikaisempina vuosina.

Rovaniemellä yli 75 vuotiaiden määrän arvioidaan kasvavan 2020 - 2025 noin 1 400 henkilöllä. Väestön ikääntyminen lisää palvelujen tarvetta merkittävästi. Laskennallisesti voidaan arvioida, että vuosina 2020 - 2025 tulee säännöllisten kotihoidon palvelujen piiriin vuosittain 30 uutta asiakasta (+11%) ja tehostetun palveluasumisen tarve kasvaa 18 asumispaikkaa (+6,5%) vuosittain. Väestön ikääntyminen on näkynyt erityisesti kotihoidon tarpeen kasvuna vuosina 2019 - 2020, jolloin kotihoidon asiakastunnit ovat kasvaneet noin 20 %.

Esitetyillä toimenpiteillä pyritään vaikuttamaan ikääntyneiden toimintakyvyn säilymiseen ja hillitsemään palvelutarpeen kasvua, tarjoamalla oikea-aikaiset ja asiakkaan tarpeita vastaavat laadukkaat palvelut ja ottamalla käyttöön myös teknologia-avusteisia palveluja.

5. Tavoitteet ja toimenpiteet ikäihmisten hyvinvointipalvelujen kehittämiseksi

Tavoitteet ja toimenpiteet on jaoteltu neljän teemaan alle, joita ovat:

- Yhteisöllisyyden, osallistumisen ja vaikuttamisen edistäminen
- Hyvinvointia ja toimintakykyä ennakoivasti edistäen
- Ikäystävälliset asumisympäristöt ja asumisen ratkaisut
- Palvelujen kehittäminen

5.1 Yhteisöllisyyden, osallistumisen ja vaikuttamisen edistäminen

<p>Kuvaus: Yhteisöllisyys muodostuu ihmisten sosiaalisista suhteista ja yhteisistä kiinnostuksen kohteista. Se on vastavuoroisuutta ja keskinäistä luottamusta ja antaa mahdollisuuden kuulua johonkin. Osallisuus on terveyttä edistävä tekijä ja terveyden ja tasa-arvon edellytys. Osallisuus edellyttää tilan ja paikan luomista osallistumiselle, jotta yksilöt voivat olla aktiivisia, itse hyvinvointia tuottavia jäseniä. Yhteiskunta tarjoaa jäsenilleen keinoja, välineitä ja materiaaleja oman kasvun ja itsestä löytyvien voimavarojen esiintuojaksi.</p> <p>Tavoite:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yksinäisyyden kokemusten lievittäminen • Alueellisen vapaaehtoistyön vahvistuminen • Järjestöjen tarjoamat palvelut jakautuvat laajasti eri asuinalueille • Yhteistyön kehittäminen järjestöjen ja päätöksentekijöiden kanssa • Ikäihmisten osallistumisen ja vaikuttamisen tukeminen • Sukupolvien välisen yhteistyön edistäminen • Kylätalojen käyttöä kehitetään maaseudulla • Myönteisen vanhuskäsityksen vahvistaminen → asenteet 	
Toimenpiteet	Vastuutahot
<ul style="list-style-type: none"> • Kehitetään etsivää vanhustyötä • Yksinäisten asiakkaiden osallistaminen järjestöjen toimintaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöt ja seurakunta
<ul style="list-style-type: none"> • Luodaan järjestöjen ja kaupungin yhteinen verkosto, joka kokoontuu säännöllisesti • Vahvistetaan vapaaehtoistyön kohdentamista 	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöt ja seurakunta • Sivistys ja hyvinvointipalvelut
<ul style="list-style-type: none"> • Järjestötoiminnan tiedotusta ja markkinointia kehitetään yhteistyössä kaupungin kanssa 	<ul style="list-style-type: none"> • Osallisuus ja viestintäyksikkö • Järjestöt ja seurakunta
<ul style="list-style-type: none"> • Järjestetään Ikäfoorumit 1-2 x vuodessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Vanhusneuvosto • Järjestöt ja seurakunta
<ul style="list-style-type: none"> • Tuotetaan liikunta- ja kulttuuritapahtumia jotka lisäävät eri ikäisten kohtaamisia ja toimintaa yhdessä 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut
<ul style="list-style-type: none"> • Palveluohjausta ja -neuvontaa viedään kylien tapahtumiin eri kanavien kautta 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikäosaamiskeskus

Toteutumisen seuranta
<ul style="list-style-type: none"> • Potkurin ja muiden tilojen käyttöaste • Ikäfoorumien toteutuminen • Hyvinvointikertomuksen raportointi • Toimintakertomukset järjestöiltä, joita tuetaan • Vanhusneuvoston toiminnan seuranta

5.2 Hyvinvointia ja toimintakykyä ennakoivasti edistään

Kuvaus: Hyvinvointiin kuuluu sekä yhteisön että yksilöiden hyvinvointi. Yhteisön hyvinvointiin vaikuttavat asuinolot, ympäristö ja toimeentulo. Yksilön hyvinvointiin vaikuttavat sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen, onnellisuus ja sosiaalinen pääoma. Kokonaisvaltainen hyvinvointi syntyy levosta, liikunnasta, ravinnosta ja henkisestä energiasta. Toimintakyky tarkoittaa ihmisen fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia edellytyksiä selviytyä hänelle itselleen merkityksellisistä ja välttämättömistä jokapäiväisen elämän toiminnoista. Toimintakyky on voimavara, jonka avulla myös monet muut hyvinvoinnin osatekijät ja hyvä elämä ylipäänsä voivat toteutua (Ikääntymiseen liittyvät tutkimukset ja hankkeet THL).

Tavoite: Kaupungin aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Ikääntyneiden hyvinvointia, toimintakykyä ja onnellisuutta edistetään laajasti yhdessä järjestöjen, yksityisten toimijoiden ja kaupungin toimintana.

- Tarjotaan riittävä neuvonta ja ohjaus sekä tuetaan omahoitoa
- Varmistetaan riittävän tuen saaminen yksilöllisissä muutostilanteissa
- Tarjolla valmennusta eläkkeelle siirtyville
- Ikäihmisille on tarjolla tietoa ja tukea matalan kynnyksen kulttuurin ja liikunnan osallistumis- ja harrastusmahdollisuuksista.
- Sosiaali- ja terveystieteiden piirissä olevilla ikäihmisillä on mahdollisuus osallistua taiteeseen ja kulttuuriin sekä kokijoina että tekijöinä

Toimenpiteet	Vastuutaho
<ul style="list-style-type: none"> • Otetaan käyttöön toimintakyvyn itsearviointimittareihin perustuva digiratkaisu neuvonnassa ja palveluohjauksessa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sivistys- ja hyvinvointipalvelut • Tietohallintopalvelut
<ul style="list-style-type: none"> • Edistetään aivoterveyttä ja järjestetään terveysneuvontaa muistipoliklinikan ja järjestöjen yhteistyönä. FINGER-toimintamalli on käytössä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Järjestöt • Sivistys- ja hyvinvointipalvelut • Avovastaanotot • Liikuntapalvelut • Muistipoliklinikka
<ul style="list-style-type: none"> • Järjestetään Hyvinvointirehevit vuosittain 80-vuotta täyttävälle/Ennakoivat hyvinvointitarkastukset 	<ul style="list-style-type: none"> • Palveluohjaus ja ikäosaamiskeskus
<ul style="list-style-type: none"> • Tarjotaan valmentavaa toimintaa eläkkeelle siirtyville 	<ul style="list-style-type: none"> • Työterveyshuolto • Järjestöt ja seurakunta
<ul style="list-style-type: none"> • Tarjotaan edullisia tai maksuttomia matalan kynnyksen kulttuuripalveluita (Kaikukortti) 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut

<ul style="list-style-type: none"> • Voimaan vanhuuten-toimintamallia ylläpidetään osana liikuntapalveluja • Liikunta- ja kulttuuriharrastamista järjestetään digi- ja etäpalveluilla. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut • Ikäihmisten palvelut
<ul style="list-style-type: none"> • Otetaan käyttöön kulttuurikirjaaminen asumispalveluissa ja kotihoidossa sekä päiväpalvelussa 	
Toteutumisen seuranta	
<ul style="list-style-type: none"> • Käyttäjien määrä/palvelu • Chainalytics -ohjelman avulla asiakasprosessien seuranta palveluohjauksessa • Asiakastytyväisyyskyselyt/vuosi • Tilastot muistipoliklinikan aivoterveysinfoista/vuosi • Kulttuuritilaisuuksien määrä ikäihmisten palveluyksiköissä (TEAvisari = terveyden edistämisasiivisuuden mittaaminen) 	

5.3 Ikäystävälliset asumisympäristöt ja asumisen ratkaisut

ASUMISYMPÄRISTÖT JA ASUMISEN RATKAISUT

Kuvaus: Ikäystävällinen asuin ympäristö huomioi iäkkäiden ihmisten tarpeet ja voimavarat sekä tukee heidän aktiivisuuttaan, hyvinvointiaan ja turvallisuuttaan. Ikäystävällinen ympäristö mahdollistaa kaikkien osallisuuden.

Tavoite: Rovaniemi on ikäystävällinen viihtyisä kaupunki, jossa sen asukkailla on hyvä elää. Kaupungin asuin ympäristö on turvallinen, innostava, liikkumiseen ja yhdessä tekemiseen kannustava.

- Tarjolla on erilaisia asumisen vaihtoehtoja ja asumispalveluita.
- Toteutetaan seniori/palvelukortteli vastaamaan kasvavaan erilaisten asumispalveluiden tarpeeseen ja korvaamaan Näsmäntien tiloista luopumista.
- Yhteistyörakenteita luodaan ikääntymisen asumisen ennakointiin ja varautumiseen.
- Ikäihmisten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia oman asumisympäristön suunnitteluun ja kulttuuriympäristöön parannetaan.
- Asuin ympäristöissä liikkumisesteitä poistetaan sekä kävelyreittien ja levähdys- ja kohtaamispaikkojen sekä lisätään puistoliikunta mahdollisuuksien.
- Edistetään esteettömyyttä nykyisessä asuntokannassa, liikenneturvallisuudessa ja liikkumisessa. Esteettömyyttä pidetään keskeisinä lähtökohtina liikennejärjestelmän ja maankäytön kehittämisessä.
- Kävelyn, pyöräilyn ja joukkoliikenteen osuutta koko liikenteestä kasvatetaan ja eri kulku muodoista koostuvien matkaketjujen toimivuutta parannetaan.
- Asumisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon liikkumisen ja liikunnan mahdollistaminen ja yhteiset tilat, joissa ikäihmiset voivat harrastaa ja kokea kulttuuria. Suunnittelussa hyödynnetään taidetta edistämään ympäristöjen viihtyisyyttä ja tukemaan yhteisöllisyyttä.
- Edistetään kotien asumisen turvallisuutta.

Toimenpiteet	Vastuutaho
<ul style="list-style-type: none"> Välimuotoisten asumisratkaisujen lisääminen Seniори/palvelukorttelin (IkäEloa-kortteli) suunnittelu ja toimeenpano vastaamaan myös oman palvelutuotannon tilatarpeisiin Perustetaan rakenne- ja yhteistoimintaryhmä, joka toimii ikääntyneiden asumisen ennakointi- ja suunnittelu-ryhmänä Suunnittelu- ja rakentamishankkeissa huomioidaan kaikille käyttäjille esteetön ympäristö, selkeys ja turvallisuus. Kaupungin järjestämässä paikallisliikenteessä huomioidaan esteettömyys ja helppokäyttöisyys Pysäköintijärjestelyjen suunnittelussa huomioidaan pysäköinti liikkumisesteisen pysäköintitunnuksella ja kotiin tarjottavien palveluiden erityistarpeet pysäköinnissä. 	<ul style="list-style-type: none"> Elinvoimapalvelut Sivistys- ja hyvinvointipalvelut Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut
<ul style="list-style-type: none"> Asunnon muutostyöt kohdistetaan pienimuotoisiin, välttämättömiin ja kohtuullisiin muutoksiin henkilöille, joiden toimintakyky ja terveydentila ovat pysyvästi heikentyneet. 	<ul style="list-style-type: none"> Palveluohjaus ja ikäosaamiskeskus
<ul style="list-style-type: none"> Taiteen prosenttiperiaatteen käyttöä asumisympäristön suunnittelussa, kaavoituksessa ja rakennuttamisessa edistetään 	<ul style="list-style-type: none"> Kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut Elinvoimapalvelut
<ul style="list-style-type: none"> Kokeillaan osallistavaa budjetointia lähialueen kehittämisessä 	<ul style="list-style-type: none"> Elinvoimapalvelut Sivistys- ja hyvinvointipalvelut
Toteutumisen seuranta	
<ul style="list-style-type: none"> HYTE -raportin mittarit Toimenpiteiden toteutumisen seuranta vuosittain 	

5.4 Palvelujen kehittäminen

Kuvaus: Ikäihmiselle kohdennettuja palveluja kehitetään yhdessä eri toimijoiden kanssa. Asiakaslähtöinen palvelu toteutetaan asiakkaan voimavaroja hyödyntäen yhdessä hänen kanssaan. Asiakas nähdään aktiivisena toimijana palvelujen kehittämisessä ja niiden arvioinnissa.

Tavoite: Ikääntyneille suunnatuissa palveluissa toimintaa ohjaa asiakaslähtöinen, yksilöllinen ja asiakkaan toimintakykyä ja voimavaroja tukeva toimintamalli.

- Palvelujen kattavuus on palvelurakennetavoitteen mukainen.
- Tavoitetaan laaja-alaisemmin ikääntyneitä kuntalaisia ikääntyneiden toimijaverkoston kevyemmissä palveluissa.

<ul style="list-style-type: none"> • Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia ja niihin tarjotaan kotihoidon palvelujen lisäksi myös liikkuvia ja digitaalisia palveluita käyttäen hyvinvointiteknologiaa. • Hyvän ravitsemuksen turvaaminen ja heikentyneestä ravitsemustilasta johtuvien ongelmien ennaltaehkäisy • Palvelu- ja hoitoketjut muodostavat eheän hallittavan kokonaisuuden • Omais- ja perhehoidon palveluiden vahvistaminen • Aktiivinen yhteydenpito rintamaveteraaneille, palvelutarpeen arviointi tehdään säännöllisesti • Kuntoutuksen ja kuntoutumisen edistäminen kaikissa palveluissa • Nopea akuutin sairauden hoito • Henkilöstön osaamisen vahvistaminen ja saatavuuden turvaaminen • Palvelurakenteita ja prosesseja arvioidaan ja toimintaa muokataan tarpeen mukaan joustavasti • Valvontaan riittävä panostus 	
Toimenpiteet	Vastuutaho
<ul style="list-style-type: none"> • Neuvonnan, palveluohjauksen ja palvelutarpeen arvioinnin osaamisen ja prosessien jatkuva kehittäminen • Eri palveluiden ja hoidon piirissä parannetaan ikääntyneiden virheravitsemuksen varhaista tunnistamista ja hoitoa • Selvitetään vaihtoehdot kaatumispoliklinikan toiminnan aloittamiseksi. Ikinä -malli on käytössä, kuvaamassa kaatumisen ehkäisyyn toimintapolkua 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikäihmisten palvelualue • Terveydenhuollon palvelualue
<ul style="list-style-type: none"> • Kotihoidossa etäkotihoitoa lisätään osana kotihoidon kokonaisuutta. Lisätään passiivisia valvontajärjestelmiä ja muita turvalaitteita sekä muuta hyvinvointiteknologiaa ja aktiivisuuden seurantaa, esimerkkinä liikuntaohjelmat • Jatketaan Päivystys Pirtissä- pilotin pohjalta liikkuvan sairaanhoitajan toiminnan kehittämistä • Nimetään alueelle/yksikölle vastuuhenkilö, joka vastaa teknologian tarpeen arvioinnista • Kehitetään RAI- arvioinnin luotettavuuden ja RAI laatumoduulin käyttöönottoa ja hyödyntämistä laadun seurannassa asumispalveluissa ja kotihoidossa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikäihmisten palvelualue • Kotiin annettavat palvelut
<ul style="list-style-type: none"> • Omais- ja perhehoidon toiminnan yhdistäminen ja koordinaattorin palkkaaminen • Omaishoitoperheille säännölliset kontaktit vähintään 1 x vuodessa • Perhehoidon palveluna tarjotaan säännöllistä ja kiertävää perhehoitoa sekä ympärivuorokautisesti asiakkaan kodissa tai hoitajan kodissa toteutettavana perhehoitona. • Rintamaveteraanien palvelutarpeen arviointi tehdään vähintään 1 x vuodessa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ikäihmisten palvelualue
<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutussairaalaan oma moduuli osaston sisällä saattohoitopotilaille ja heidän omaisilleen. • Kuntoussairaala ja kotisairaalan yhteistyötä tehostetaan kotisaatoissa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sivistys- ja hyvinvointipalvelut • Terveydenhuollon palvelualue
<ul style="list-style-type: none"> • Yhdistetyn kuntoutusyksikön toimintaa kehitetään vastaamaan myös ennaltaehkäisevään kuntoutustarpeeseen kotikuntoutuksessa ja palveluohjauksessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuntoutus / Ikäkotikuntoutus

<ul style="list-style-type: none"> Otetaan käyttöön yhteisvastaanotto seniorineuvolassa fysioterapeutin kanssa. Lisätään tietoisuutta kotikuntoutuksesta ja edistetään fysioterapeutin ohjausta inkontinenssi-asiakkaille 	
<ul style="list-style-type: none"> Henkilöstö perehdytetään ja osaamista laajennetaan myös palvelujen yhdyspintoihin ja järjestöjen toimintaan 	<ul style="list-style-type: none"> Sivistys- ja hyvinvointipalvelut
Toteutumisen seuranta	
<ul style="list-style-type: none"> Henkilöstön sairauspoissaolot Terveysten ja toimintakyvyn arviointi (RAI-järjestelmä) Asiakastyytyväisyys Henkilöstötyytyväisyys Hoitoisuuden mittaaminen (Rafaela-hoitoisuusluokitusjärjestelmä) Omaishoitoperheiden kontaktien toteutuminen/vuosi Palvelutarpeen uudelleen arvioinnin toteutuminen/vuosi Kuntoutuksen tavoitteellisuuden ja toimintakyvyn kohentumisen mittaaminen (Bartel) Kotisairaalan käytön mittaaminen (Hilkka, ajanvarauksen tilastot) Kotihoidon asiakasmäärät ja kotihoidon tuotetut tunnit Teknologian käytön kehittyminen, määrät Kuinka monta prosenttia kotihoidon käynneistä toteutuu etänä Asiakastyön osuuden kehittyminen, välitön työaika 	

5.5 Henkilöstö ja osaaminen

Henkilöstömitoituksen muutokset

Henkilöstömitoituksesta iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa säädetään laissa. Henkilöstömitoitus nousee asteittain. Kun [vanhuspalvelulain](#) (980/2012) muutos tuli voimaan 1.10.2020, henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,5 työntekijää asiakasta kohti. Vuoden 2021 alusta henkilöstömitoituksen on oltava vähintään 0,55 ja vuoden 2022 alusta vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohti.

Siirtymäaika päättyy 1.4.2023, jolloin henkilöstömitoitus vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti tulee täysimääräisesti voimaan. Tällöin kunnilla on myös velvollisuus käyttää RAI-arviointijärjestelmää. ([Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote vanhuspalvelulain muutoksesta 9.7.2020](#))

Kaupunki edellyttää yksityisiltä palveluntuottajilta vähintään 0,62 työntekijää asiakasta kohden, minkä toteutumista myös valvotaan. Omassa toiminnassa mitoitus on keskimäärin 0,65 työntekijää asiakasta kohden vaihdellen asiakkaiden toimintakyvyn ja tilaratkaisujen mukaan. Rovaniemellä on käytössä RAI-arviointijärjestelmä laajasti.

Henkilömitoituksen muutokseen varautuminen iäkkäiden henkilöiden tehostetussa palveluasumisessa ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa				
Laajuus	2020	2021	2022	2023
Kansallinen lain vähimmäisvaatimus	0,5	0,55	0,6	0,7
Rovaniemi	0,62- 0,7	-	0,65	0,7

Taulukko 2. Vanhuspalvelulain muutos mitoitukseen liittyen (työntekijä/asiakas)

Vanhuspalvelulain vaikutuksiin on Rovaniemellä varauduttava 2023, jolloin mitoitus nousee nykyisestä. Kotihoidossa henkilöstön mitoitus lasketaan vertaamalla asiakkaille myönnettyjen palvelutuntien määrää ja minkä verran henkilöstön välitöntä työaika tarvitaan tämän palvelun tuottamiseen. On ennakoitavissa, että palvelutarpeen kasvu vaikuttaa henkilöstön määrään vuosittain palvelujen järjestämistavasta (oma toiminta, ostopalvelu) riippuen.

Asiantuntemuksen ja erilaisen osaamisen turvaaminen

Lain 10§ edellyttää, että kunnan käytettävissä on oltava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemista sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaali- ja terveystarpeiden laadukasta järjestämistä varten riittävästi monipuolista asiantuntemusta. Monipuolinen asiantuntemus tarkoittaa myös sitä, että ikääntyneen väestön tarpeita arvioitaessa tehdään yhteistyötä yli kunnan hallintorajojen esimerkiksi asumisen ja liikkumisen suhteen.

Vanhuspalvelulain (980/2012) 12 § edellyttää kunnan järjestettäväksi ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia neuvontapalveluja. Lisäksi kunnan on tarjottava hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä erityisesti niille ikääntyneeseen väestöön kuuluville, joiden elinoloihin tai elämäntilanteeseen arvioidaan tutkimustiedon tai yleisen elämäkokemuksen perusteella liittyvän palvelutarvetta lisääviä riskitekijöitä. Neuvonta- ja ohjauspalveluihin tulee sisältyä hyvinvoinnin, terveellisten elämäntapojen ja toimintakyvyn edistämiseen sekä sairauksien mukaan lukien muistisairauksien, tapaturmien ja onnettomuuksien ehkäisyyn tähtäävä ohjaus.

Kunnilla on velvollisuus järjestämisvastuun nojalla huolehtia palveluiden laadusta sekä henkilöstön riittävästä määrästä ja osaamisesta. Työnantajilla kuten kunnilla ja yksityisillä palveluntuottajilla on vastuu oman toimintansa osalta henkilöstönsä osaamisen varmistamisesta. (Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023)

Työhön motivoitunut ja osaava henkilöstö kehittää aktiivisesti osaamistaan. Hiljaisen tiedon siirtämiseen ja tallentamiseen panostetaan kaupungissa erityisesti eläköitymisen yhteydessä. Henkilöstömäärä ja osaaminen vastaavat palvelutarvetta ja työ on tuottavaa. Henkilöstöllä on suoritettu osaamiskartoitus ja työnkierto on mahdollistettu. Kaupungissa panostetaan hyvään johtamiseen ja

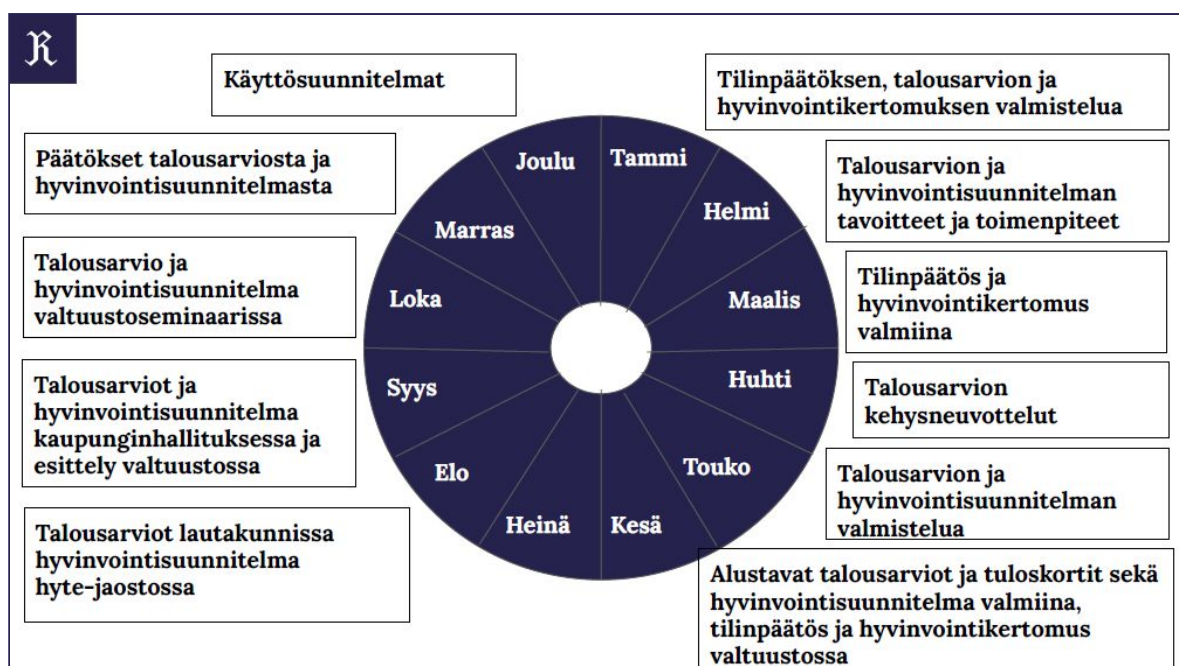
työhyvinvointiin. Yhteistyö luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden välillä on sujuvaa ja perustuu luottamukseen. (Rovaniemen kaupunkistrategia 2025)

Tavoite: Tavoitteena on saada lähivuosina riittävästi osaavaa ja sitoutunutta henkilökuntaa ja vähentää henkilöstön vaihtuvuutta. Henkilöstörakennetta ikäihmisten palvelualueella monipuolistetaan lähivuosina.

Toimenpiteet: Henkilöstön saatavuuden varmistamiseksi kehitetään resurssipoolia, oppilaitosten kanssa tehtävää yhteistyötä vahvistetaan, edistetään mahdollisuuksia työssä kehittymiseen, ennakoidaan koulutustarpeita ja hyödynnetään erilaisia koulutuspolkuja sekä lisätään mahdollisuuksia omaan työhön vaikuttamiseen. Johtamisessa tavoitellaan valmentavaa johtamista ja tuetaan tiimien yhteisöohjautuvuutta. Rekrytoidaan esimerkiksi liikuntaneuvoja, geronomeja, toimintaterapeutteja ja hyvinvointiteknologian osajia sekä sosiaalialan ammattilaisia rekrytoidaan.

6. Suunnitelman toteuttaminen ja seuranta

Suunnitelman toimenpiteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti osana vuosittaista hyvinvointikertomusta sekä kerran valtuustokausittain koottavassa laajassa hyvinvointikertomuksessa. Hyvinvointikertomukseen kootaan suunnitelmaan sisältyvää indikaattoritietoa ja suunnitelman toteutumisen arviointitietoa. Toteutumisen raportointi toteutetaan vuosittain toiminnan ja talouden arvioinnin yhteydessä. Palautetta kerätään säännöllisesti asiakkailta, ikääntyneiden omaisilta ja läheisiltä sekä henkilöstöltä palvelujen toimivuudesta. Vanhusneuvosto seuraa osaltaan ikääntyneen väestön palvelujen toteutumista sekä ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutumista. Yksityisten toimijoiden ja järjestötoimijoiden kanssa järjestetään säännöllisiä tapaamisia, joissa arvioidaan sopimusten ja yhteisten tavoitteiden toteutumista sekä kehittämistoimenpiteiden tarvetta.

Kuvio 7. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä talouden vuosikello

6.1 Suunnitelman laatiminen

Ikäihmisten palvelualueen hallinto

Palvelualuepäällikkö	Johanna Lohtander
Palveluohjaaja	Marjo Kaihua
Geronomiopiskelija	Saara Väänänen (Lapin AMK)

Ohjausryhmä

Kaupunginhallitus, ohjausryhmän pj.	Maarit Simoska
Sivistyslautakunta	Maija Pirttijärvi
Elinvoimalautakunta	Kaisu Huhtalo
Perusturvalautakunta	Piritta Nenonen
Vanhusneuvosto	Raili Kerola
	Lasse Aro
Vammaisneuvosto	Minna Muukkonen
Elinvoimapalvelut	Toimialajohtaja Jukka Kujala
- Tekniset palvelut, yhdyskuntatekniikka	Suunnittelupäällikkö Aku Raappana
Sivistys- ja hyvinvointipalvelut	Toimialajohtaja Antti Lassila
- Ikäihmisten palvelualue	Palvelualuepäällikkö Johanna Lohtander
- Vapaa-ajan palvelut	Palvelualuepäällikkö Merja Tervo

Kuvat © Rovaniemen kaupungin mediapankki

Lähteet ja linkit

- [Age-Friendly World](#)
- [Eläketurvakeskus: tutkimus, tilastot ja ennusteet](#)
- [Ikäihmisten terveys- ja sosiaalipalvelut rovaniemi.fi](#)
- [Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa \(Rappe & Rajaniemi 2020\)](#)
- [Ikääntyneiden asumisen ennakointi ja varautuminen VN-TEAS-hankkeen](#)- Työpaja: Rovaniemi. Owl Group Oy, Sitowise/Ympäristöministeriö
Liite 2: Kooste tuloksista valtioneuvoston VN TEAS päättäkyselystä ja työpajasta
- [Ikääntymiseen liittyvät tutkimukset ja hankkeet THL](#)
- [Julkisen talouden suunnitelma vv. 2021-2024 Valtionvarainministeriö](#)
- [Kuntalaki \(410/2015\)](#)
- [Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020-2023](#)
- [Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista](#)

(980/2012) (vanhuspalvelulaki)

- Muistisairaudet käypä hoito -suositus, Duodecim
- Rovaniemen kaupungin hyvinvointikertomus 2018-2020
- Rovaniemen kaupunkistrategia 2025
- Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote vanhuspalvelulain muutoksesta 9.7.2020
- Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
- Sotkanet
- Suomen muistiasiantuntijat ry
- Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen laitos (THL), tilastotiedot
- Terveydenhuoltolaki (1326/2010)
- Tilastokeskus, tilastotiedot
- Valtiokonttorin ohje rintamaveteraanin kotona asumista tukevista palveluista
- Virtu.fi -virtuaalinen sosiaali- ja terveysterveystietokeskus

Liitteet

Liite 1: Kooste ikäystävällisen kunnan arviointikyselystä vanhusneuvostolle

Osana ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmaa ikäihmisten palvelualue järjesti kyselyn vanhusneuvostolle touko-kesäkuussa 2020. Ikäystävällisen kunnan arviointi -kyselyn yhteenvetona voidaan todeta seuraavaa:

Kehittämisen kohteita nähtiin eniten ympäristössä ja rakennuksissa sekä julkisessa liikenteessä. Esteetön liikkuminen kaduilla ja julkisissa tiloissa nähtiin kehittämisen kohteena. Esteettömiä wc-tiloja tulisi olla enemmän. Selkeitä opasteita rakennusten sisälle ja ulkopuolelle tarvitaan. Istumapaikkoja sisätiloissa ja puistoissa sekä muilla ulkoilualueilla ei ole nykyisin riittävästi.

Julkisten alueiden valaistukseen tarvitaan parannuksia. Teiden kuntoa tulisi parantaa. Julkisen liikenteen saatavuuden kehittäminen ja korvaaminen vapaaehtoisilla ratkaisulla nousee arviointilomakkeen vastauksissa esille. Asumiseen ja osallistumiseen liittyen vammaisille ja heikkokuntoisille vanhuksille kaivataan kohtuuhintaisia asuntoja.

Tuloksista käy ilmi, että ikääntyneiden mielipiteet tulisi ottaa huomioon yksityisten ja julkisten palveluiden suunnittelussa, eri ikäisten tarpeet ja mieltymykset tulisi huomioida näissä paremmin. Tehokkaasti tiedonvälityksen toivotaan tavoittavan kaikenikäiset kaupunkilaiset. Painetun tiedon tulisi olla tarpeeksi isolla ja selkeällä kirjaskoolla painettua. Suullinen ja kirjallinen tiedonvälityksen tulisi olla yksinkertaista, selkeää ja avointa.

Vanhusten palvelukeskukset ja asunnot sijaitsevat lähellä palveluita ja muita asuntoja. Ikääntyneille tulisi olla tarjolla selkeää ja helposti ymmärrettävää tietoa sosiaali- ja terveysterveystietokeskuksesta. Palvelujärjestelmän tulisi olla koordinoitua ja hallinnollisesti yksinkertaista.

Liite 2: Kooste tuloksista valtioneuvoston VN TEAS päättäjäkyselystä ja työpajasta

Rovaniemen kaupunki on mukana Case-kuntana valtioneuvoston kanslian ja ympäristöministeriön toteuttamassa ikääntyneiden asumistarpeiden ennakkointia ja niihin varautumista koskevassa selvityksessä (2020). Selvityksen tavoitteena on tukea ikääntyneiden asumistarpeiden ja asumisen ennakkointia ja niihin varautumista eri tasoilla, erityisesti kansalaisten ja kuntien osalta.

Tutkimuksissa on selvinnyt seuraavaa: ikääntyneiden muuttoalttius on matala muihin ikäluokkiin verrattuna. Muutot kaupungin sisällä ovat ikääntyneillä yleisempiä. Kuntien välisiä muuttoja tehdään enemmän 65-74 -vuotiaiden ikäluokassa. Ikääntyneet tekevät pääasiassa alle 20 km mittaisia muuttoja. Muuttomatkat lyhenevät ikääntymisen myötä. Vyöhykkeillä, joissa palvelut eivät ole välttämättä kävelyetäisyydellä, nettomuutto jää negatiiviseksi. Yli 75 -vuotiaiden kohdalla osa ikäluokasta tekee jo välttämättömiä muuttoja palvelutaloihin tai laitoshiin, minkä seurauksena muuttoliikkeen suuntautumista määrittää enemmänkin näiden asumispalveluiden sijainti.

Valtakunnallisesta asukasbarometristä ilmenee, että 30 % voisi asua autottomalla asuinalueella, jossa ei olisi mahdollisuutta omaan autopaikkaan, mutta jossa olisi hyvät joukkoliikenneyhteydet ja mahdollisuus yhteiskäyttöautoon. 8 % voisi asua yhteisöllisessä asumismuodossa, jossa tinkisi asunnon koosta, mutta saisi käyttöönsä yhteistiloja - 19 % saattaisi olla kiinnostunut, mutta 68 % ei voisi asua yhteisöllisesti. 26 % voisi asua asuinalueella, jossa vieraskielisten osuus suuri, 33 % voisi ehkä asua.

Työpaja Rovaniemellä elokuussa 2020: Yhteenveto keskustelusta "Haasteet ja toimenpiteet"

Haasteet	Toimenpiteitä
Poikkihallinnollinen yhteistyö ei ole systemaattista. Ei etene lautakunnista.	Rakenne ja yhteistoimintaryhmä, joka miettii asumisen kokonaisuutta. Tarvitaan vahvaa poliittista painoarvoa ja kiinnostusta.
Strateginen linjaus puuttuu. Aluetason suunnittelu puuttuu.	Aluetarkastelu tulee tehdä johdonmukaisesti koskien kaikkia alueella asuvia ikäryhmiä. Valmistellun suunnitelmia joihin haetaan EU-rahoitusta esim. pien kerros/rivitaloja palveluiden lähelle. Arviointikäynnillä tulee tarkastella asumisen lisäksi myös asumisen ympäristöä.
Ennakkointi ja tiedon puute	Kerätään tietoa, esim. mihin rovaniemeläiset haluavat muuttaa.
Ympäristön esteettömyyttä ei huomioida riittävästi.	Rakennusvalvonta tiedottaa taloyhtiöiden edustajia esim. hissit, ympäristön esteettömyys ja turvallisuus
Kuntalaisten osallistaminen rakentamisen suunnitteluun	Rakennusvalvontaan ja suunnitteluun 1 neuvova arkkitehti. Korttelimallin edistäminen, pitkän aikavälin suunnittelua mm. kaavoitukseen. Asuntopoliittiseen ohjelmaan kirjataan

	toimenpiteitä. Viestinnän parantaminen kaavoitukseen liittyen. Kyläien vaikutusmahdollisuuksia vahvistetaan.
Osa rovaniemeläisistä ikääntyneistä haluaa asua maaseudulla ja saada palvelut asuinalueelleen.	Kylätalojen käytön lisääminen laajemmin palvelujen järjestämisen paikkoina seniori- neuvoloiden tapaan.
Lisääntynyt yksinäisyys	Yhteisten tilojen rakentaminen uusiin rakennuksiin. Eri ikäisten asumisen yhdistäminen rakentamisessa.
Asuntojen hintatason nousu ja kohtuuhintaisten asuntojen vähäisyys	ARA-kannan kehittäminen.
Oma varautuminen/ennakointi asumistarpeiden muutoksiin	Viranomaiskirje kuntalaisille Viestinnän lisääminen

Liite 3: Yhteenveto Rovaniemi-avun poikkeusolojen soitoista yli 70-vuotiaille

Rovaniemi-Apu 14.4. - 30.6.2020

Koronan aiheuttaman poikkeustilanteen vuoksi Rovaniemen kaupunki aloitti huhtikuussa Rovaniemi-Apu-puhelinpalvelun 70 vuotta täyttäneille ja muille riskiryhmille. Puhelinpalveluun perehdyttiin yhteensä n. 100 työntekijää kaupungin vapaa-ajan palveluista, varhaiskasvatuksesta, Rovaniemen seurakunnasta sekä Neuvokkaan vapaaehtoisista.

Palvelu tavoitti huhti-kesäkuun välisenä aikana puhelimitse 5535 70 vuotta täyttäneitä itsenäisesti ja ilman palveluja kotona asuvaa rovaniemeläistä. Puhelinkeskusteluissa käytiin läpi mm., miten he olivat selviytyneet tilanteessa, jossa kauppa-asioinnit tai muu sosiaalinen kanssakäyminen ei ollut suositeltavaa ja tuli pysytellä kotioloissa.

Heistä 85 % ilmoitti asiansa olevan kunnossa. Poikkeustilanteeseen liittyen heille annettiin ohjeistuksia mm. terveysasemien keskitetystä koronaneuvonnasta sekä kauppapalveluista, jota mm. kaupunki järjesti. Yksinäisyyttä koki 85 henkilöä ja heihin Rovaniemi-avusta otettiin yhteyttä uudelleen, mikäli näin henkilön kanssa sovittiin. 163 henkilöä halusi joka tapauksessa toisenkin puhelun. Yksinäisyyttä koettiin kaikissa ikäryhmissä sekä kaupungin keskustan alueella että maaseudulla. Jokaiselta tiedusteltiin myös, miten he ovat liikkuneet ja 52:lle lähetettiin sovitusti kirjallisia liikuntaohjeistuksia. Kirjallisia liikuntaohjeistuksia halusi pääasiassa keskustassa tai sen lähialueella asuvat yli 70-vuotiaat rovaniemeläiset.

Palvelupiste Nestoriin ohjautui yhteensä 150 soittopyyntöä, joista 34 oli kiireellistä eli henkilöihin oltiin yhteydessä vuorokauden kuluessa. Asiointi- ja kauppapalvelupyntöjä tuli yhteensä 56.

Liite 4: Kooste järjestötoimijoiden ja seurakunnan osallisuusfoorumista

Ikäihmisten palvelujen yhteistyöverkosto kokoontui osallisuusfoorumiin 22.9.2020. Foorumiin osallistui Rovaniemellä toimivia järjestötoimijoita, seurakunnan työntekijöitä ja Rovaniemen kaupungin henkilöstöä Ikäohjelman suunnittelutyöryhmistä.

Kiteytykset käydyistä keskustelusta

Keskusteluissa nousi vahvasti esiin Ikäihmisten yksinäisyys. Tavoitteena on löytää yksinäiset hyvissä ajoin jotta heille voidaan tarjota heidän tarvitsemaansa apua, esimerkiksi sosiaalista kanssakäymistä tai vertaistukea. Näillä tuetaan ikäihmisten toimintakykyä ja itsenäistä selviytymistä. Parhaimmillaan nämä voivat siirtää tai korvata muuta palvelun tarvetta. Yhdessä tulisi löytää keinot kuinka saadaan tarvitsijat kohtaamaan palvelut ja miten palvelut tuotetaan asiakaslähtöisesti, yhdessä tehden ja varmistaen että jokaiselle löytyy joku. Ennaltaehkäisevää työtä eläköityvien parissa tulisi kehittää.

Foorumissa pohdittiin myös yksinäisten asiakkaiden osallistumisen esteitä järjestöjen toimintaan ja näiden asiakkaiden aktivoimisen keinoja. Vapaaehtoistyöntekijät ovat tärkeitä ihmisten kohtaamisessa, sillä on paljon ihmisiä, jotka eivät muita palveluja käytä.

Foorumin osallistujat toivat ilmi, että ikäihmisten palveluiden laatuun ja saatavuuteen tulee kiinnittää huomiota ja palveluiden tulisi jakautua tasaisesti asuinpaikasta riippumatta. Kylien palveluissa tulisi huomioida se, että myös nuorempien ja perheiden palvelut ovat merkittäviä ikäihmisten palveluja järjestettäessä.

Ikäihmisten harrastusmahdollisuudet omassa elinympäristössään ovat tärkeitä. Luonto on Rovaniemellä lähellä. Urheilukentät ja puistot ovat merkityksellisiä kohtaamisen paikkoja ja ne tulisi säilyttää.

Järjestöjen tarjoamat palvelut ovat monipuolisia ja palveluiden tarvitsijoita on paljon. Eri vapaaehtoisjärjestöt ovat kohdistaneet toimintaansa erilaisissa elämäntilanteissa oleville ikäihmisille. Osallistujien mielestä ns. vapaaehtoispankille ei ole tarvetta.

Kehittämisideana nostettiin esiin järjestöjen ja kaupungin yhteinen verkosto, joka säännöllisesti ja aktiivisesti pohtii ikäystävällistä kaupunkia: mitä tulossa, mihin voi vaikuttaa. IKÄ-palvelukartalle nähtiin olevan tarvetta tiedottamisen välineenä. Foorumissa nostettiin esiin, että tiedon hakeminen palveluista on ikäihmiselle usein haaste ja ensimmäinen yhteydenotto hankalin. Nestoriin ei välttämättä osata hakeutua tai siitä ei tiedetä.

Foorumissa haluttiin nostaa esille positiivista kiitollisuuden näkökulmaa; meillä on jo niin paljon hyvää. Tuotiin esiin tarve "Positiivisista uutisista" kerran vuodessa nostamaan tietoisuuteen hyvät asiat. Seurakunnalla on paljon toimintaa, todettiin että lähimmäisen rakkaus välittyy: eetos ja ajanhenki viestivät yhteisöllisyyttä.

Huolen aiheena foorumissa nousi esille yhdistysten tuki; rahoitus on riippuvainen hankkeista. Tulisi olla järjestötoiminnan perustoiminnan tuki tarpeen mukaan.

Ikääntyneen mielenterveys- ja päihdepalvelujen ja sosiaalisen tuen palvelujen tarpeen tunnistaminen on haaste.

Liite 5: Mieliopidekysely kaupunkilaisille ikäystävällisestä Rovaniemestä

Mieliopidekysely kaupunkilaisille toteutettiin syyskuussa 2020. Yhteenvetona voidaan todeta seuraavaa:

1. Asuminen ja ympäristö

Enemmistö vastaajista on sitä mieltä, että Rovaniemellä on riittävästi monipuolisia asumisen vaihtoehtoja, mutta esteetöntä liikkumista ja ympäristöä ei ole huomioitu riittävästi

2. Neuvonta, asiakas- ja palveluohjaus

Ikäihmisille suunnatuista palveluista on enemmistön mielestä riittävästi tietoa ja vastaajien mielestä tieto on helposti löydettävissä. Kehittämisehdotuksina esitettiin seuraavia asioita; Rovaniemi avun kaltainen soittokierros ikäihmisille normaalioloissakin. Henkilökohtainen kirje ikäihmisille vuosittain tiedottamaan palveluista ja yhteystietoja palveluiden tarjoajista. Ilmaislehtien ilmoitusten tulisi olla ikäystävällisesti laadittuja. Paperiesitteitä palveluista runsaasti jakeluun. Tulisi löytää ne ikäihmiset ja omaiset, jotka eivät välttämättä osaa kysyä. Tiedottamisen tulisi olla asiakaslähtoisempää, ikäihmisille itselleen suunnattua, viestintää lähiomaisille myös toivottiin. Sähköisen asiointin rinnalla tulisi säilyttää mahdollisuus asioida paikan päällä käyden ja hakemukset täyttää paperisena.

3. Kotona asumisen tukeminen

Vastaajista yli 80 %:lla on nyt lähellä niitä palveluja mitä tarvitsee arkielämässä. Toiveena esitettiin, että ikääntyneille posti tuotaisiin kotiin asti. Lisäksi toivottiin, että kauppa ja muut peruspalvelut sekä yhteisiä kokoontumistiloja löytyisi ikääntyneenä asuinalueen läheisyydestä. Lähes kaikki vastaajat kokivat, että Rovaniemellä on turvallista ikääntyä.

4. Teknologian käyttö

Vastaajista yli 60 % kokee, että heillä on tarpeeksi hyvät teknologiset taidot arjessa selviämiseen. Tukea tarvitaan tietokoneen ja älypuhelimien käyttöön. Toivottiin yksilöllistä apua ja tukea teknologian käyttöön ja lisäksi kurseja kaikentasoisille taitajille. Esitettiin myös, että palveluiden tulisi olla sellaisia, että teknologiaa ei tarvita. Vastaajat olivat saaneet apua teknologian käyttöön naapureilta ja omaisilta.

6. Yhteisöllisyys

Enemmistö vastaajista kertoi, että ikäihmisten aktiviteeteista ja tapahtumista on tarpeeksi tietoa saatavilla. Näistä halutaan tietoa lehdistä ja lisäksi kylissä asuville jaetuista tiedotteista, koska ilmaisjakelulehtiä ei jaeta koko kaupungin alueelle. Yli puolet vastaajista ovat sitä mieltä, että tapahtumapaikkoihin ja tilaisuuksiin ei ole helppo päästä julkisilla kulkuneuvoilla.

5. Kaupunkia elävöittäviä, yhteisöllisyyttä tukevia ja iloa tuottavia tekoja

Vastaajat halusivat kaupungin eri osiin tuotettuja yhteislaulu- ja musiikkitilaisuuksia. Toivottiin enemmän ikäihmisille sopivia päivätapahtumia. Ehdotettiin "Tule kuulluksi" -tapahtumia ja yli sukupolvien tapahtumia. Kauppatorille toivottiin enemmän yhteisöllisiä tapahtumia. Kaupunkikuvaa toivottiin kauniimmaksi näyttävillä kukkaistutuksilla ja puistoja toivottiin lisää.

Järjestöyhteistyön kehittämiseksi nähtiin tarvetta ja koettiin, että vapaaehtoistyöntekijöitä tarvitaan nykyistä enemmän.

Kaupunkikyselyyn vastanneet olivat itse valmiit osallistumaan järjestötoimintaan, esittämään hoivakodeissa soittoa ja musiikkia, tekemään ikäihmisille ja ikäihmisten kanssa käsitöitä, ulkoilemaan ikäihmisten kanssa, ystävöitymistään ja vertaisviestintään. Lisäksi mainittiin liikunnallisiin tapahtumiin osallistuminen. Sadonkorjuumarkkinat -tyyppisiä tapahtumia toivottiin enemmän. Toivottiin myös tapahtumia pienille ryhmille.

6. Muut asiat

Kaupungin keskusta, kaupungin lähialue ja kylät tulee huomioida tasa-arvoisesti. Vaihtoehtoisia asumisen muotoja toivottiin ikäihmisille lisää. Kaupunkisuunnittelu koettiin tärkeäksi. Yliahdas suunnittelu tuhoaa pienen kaupungin charmin. Toiveena ilmaistiin, että rakennetaan kaunis kaupunki, jossa palvelut saatavilla. Vanhoja rakennuksia tulee säilyttää, entisöidä ja korjata. Rovaniemellä ei ole penkkejä kävelyreittien varrella. Julkisen liikenteen reittejä kaivattiin enemmän. Tarvitaan kaupungin järjestämiä/tukemia kuljetuksia harrastuksiin enemmän haja-asutusalueilta ja yleensä enemmän tukea maaseudun ikääntyville.

Vastaajat toivoivat ikäihmisille hoivapaikkoja enemmän, nykyiset myöntämisperusteet niihin koettiin liian tiukoiksi. Omaishoidon tuen kehittämiseksi nähtiin tarvetta.

Toivottiin päättäjiltä tarkkaa harkintaa, mistä säästetään ja suunnitelmallisuutta pidemmälle aikavälille. Kaikista pitää huolta!

Liite 6: Kylien Rovaniemi -hankkeen Ikäihmiset kylissä-etätyöpajat

Ikäihmiset kylissä -etätyöpajat järjestettiin loka-marraskuussa 2020 osana Kylien Rovaniemi -hanketta.

Työpajoissa esille tulleita asioita:

Ikäihmisten hyvä elämä kylissä on ympäristön ja perheen tuomaa elämänlaatua ja vapautta. Se on turvallisuutta, toimeentuloa ja sosiaalisia suhteita. Kylissä tunnetaan toiset asukkaat ja saadaan apua tarvittaessa heiltä, tämä lisää turvallisuuden tunnetta ja ehkäisee yksinäisyyttä. Lähellä oleva luonto tarjoaa harrastusmahdollisuuksia ja asuinympäristön ja kodin askareet pitävät toimintakykyä yllä. Toimintakykyä ylläpitää myös arkiliikunta.

Ikäihmisten hyvää elämää maaseudulla mahdollistaa esimerkiksi osallistuminen itselle mielekkääseen harrastustoimintaan. Tällaisesta esimerkkinä sukupolvet ylittävä yhteistoiminta ns. Mummo-kerho, josta on hyviä kokemuksia. Kerhoon ovat tervetulleita myös papat. Erilaisiin harrastus- ja kerhotoimintaan kylätalot voivat tarjota tiloja ja kyläyhdistykset yhteistyössä kaupungin, järjestöjen ja seurakunnan kanssa tuottaa toimintaa ja palvelua. Kylätaloilla on suuri merkitys maaseudulla asuville, ne ovat paikkoja missä voi nähdä toisia, kokoontua tekemään yhdessä. Kyläyhdistysten toiminta luo osaltaan hyvää elämää kyliin kaikenikäisille.

Kylissä asuvat ikäihmiset pärjäävät erityisesti silloin kun ovat siellä syntyneet ja kasvaneet, myös paluumuuttajilla on helpompaa. Uudet asukkaat kylissä voivat kokea maaseudulla asumisessa haasteita. Kun perheessä on käytettävissä auto ja teiden kunnossapito ja auraus järjestetty, helpottaa se liikkumista ja asioimista. Ylipäättään, kun perusasiat ovat kunnossa; ruokaa, lämmintä ja katto pään

päällä, on perusta hyvään elämään olemassa. Perustaa voi kuitenkin horjuttaa esimerkiksi puolison kuolema. Maaseudulla yksin asuvalla elämisen kustannukset voivat nousta kohtuuttoman korkeiksi, jolloin toimeentulo voi olla vaikeaa. Kylissä asuville ikäihmisille tulisi olla tarjolla monimuotoisia asumisen ratkaisuja, esimerkkinä rivitalot kyläkeskuksissa.

Kylien Rovaniemi -hankkeen Ikäihmiset kylissä -etäkyläpajojen keskusteluissa nousi esille hyvinvointipalveluiden kehittäminen. Onni-auton tarjoamiin palveluihin oltiin tyytyväisiä, vastaavien palveluiden tuomista kylätaloille esimerkiksi seniorineuvoloiden yhteyteen tulisi kehittää yhdessä kaupungin kanssa. Lisäksi kylissä kaivataan neuvontaa ja ohjausta kaupungin tarjoamista palveluista ikäihmisille. Keskusteluissa nousi esille ikäihmisten palveluneuvonnan järjestäminen kyliin etäpalveluna kylän yhteisiin kokoontumisiin. Kylissä on kiinnostusta Muistikummi -toimintaan, tällä toiminnalla halutaan edistää aivoterveyttä ja tehdä kylissä muistiystävällisiä tekoja.

Kylissä nähtiin tarvetta asiointiliikenteen kehittämiseen yhteistyössä kaupungin kanssa. Kun asutaan lähellä kuntarajaa, tulisi kuljetuspalveluissa olla joustoa asioida kuljetuspalvelun turvin myös naapurikunnan puolella, koska esimerkiksi lähin kauppa voi sijaita siellä.

Kimppakyytien järjestämistä kylissä suunnitellaan ja kehitteellä oli mm. matalan kynnyksen kokeilu "Tuo tullessasi -kyläapurinki", tällöin kaupungissa asioiva voisi tuoda tullessaan jotain naapurille. Kylissä kävelyreittien turvallisuuden toivotaan parannusta, kevyen liikenteen väyliä ja nopeusrajoituksia teille.

Lisäksi arjen askareisiin kaivattiin apua. Kylätalkkari voi tehdä esimerkiksi pienimuotoisia remonttitoita, puutarha- ja pihatöitä, puiden pilkkomista, lumenluontia ja hiekoitusta. Kylätalkkari voi tarjota apua ja tukea ikääntyville kuntalaisille kotona asumiseen.

Kyliä yhdistykset kaipaavat säännöllistä, usein osa-aikaista työresurssia. JOKOS-hanke (2019–2022) tukee kyläyhdistyksiä ja muita alueen toimijoita työllistämisesaamisen vahvistamisessa sekä työnantajana toimimisessa.

